

Stenografični zapisnik

osemnajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dne 11. januarja 1910.

Stenographischer Bericht

der achtzehnten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 11. Jänner 1910.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar Franc pl. Šuklje. Vlado zastopnik: C. kr. deželni predsednik baron Teodor Schwarz in c. kr. okrajni glavar Karol grof Küni gl. — Vsi člani razen: baron Anton Codelli, knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič in dr. Fran Novak. — Zapisnikarja: Dr. Karol baron Born in dr. Ivan Zajec.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Franz Edler von Šuklje. Regierungsvertreter: K. k. Landespräsident Freiherr Theodor Schwarz und k. k. Bezirkshauptmann Karl Graf Küni gl. — Sämtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Anton Freiherr von Codelli, Fürstbischof Dr. Anton Bonaventura Jeglič und Dr. Franz Novak. — Schriftführer: Dr. Karl Freiherr von Born und Dr. Ivan Zajec.

Dnevni red:

1. Naznanila deželnozborskega predsedstva.
2. Priloga 205. Poročilo deželnega odbora o eventualnem zvišanju letne dotacije za agrarske operacije.
3. Priloga 207. Poročilo deželnega odbora o uvedbi mostnine od avtomobilov na deželnem mostu čez Savo v Radečah pri Zidanem mostu.
4. Priloga 209. Poročilo deželnega odbora v zadevi dolga za zgradbo deželnega gledališča iz leta 1892.
5. Priloga 210. Poročilo deželnega odbora o preložitvi okrajne ceste iz Kranja na Zgornjo Besnico v Rakovici z dotičnim načrtom zakona.
6. Priloga 211. Poročilo deželnega odbora glede zvišanja pred veljavnostjo pokojninskega statuta za deželne uslužbence nakazanih normalnih pokojnin vdov deželnih uslužbencev.
7. Dopolnilna volitev dveh članov v odsek za deželna podjetja, in sicer enega člana iz kmetijskih občin in enega člana iz cele zbornice.
8. Priloga 212. Poročilo ustavnega odseka o načrtu zakona glede izpremembe občinskega reda in občinskega volilnega reda za deželno stolno mesto Ljubljano. (k prilogi 170.);
9. Ustno poročilo finančnega odseka:
 - a) o računskem sklepu zaklade deželne prisilne delavnice za leto 1908. (k prilogi 66.);
 - b) o računskem sklepu učiteljskega pokojninskega zaklada za leto 1908. (k prilogi 76.);

Tagesordnung:

1. Mitteilungen des Landtagspräsidiums.
2. Beilage 205. Bericht des Landesauschusses, in Betreff der eventuellen Erhöhung der Jahresdotation für agrarische Operationen.
3. Beilage 207. Bericht des Landesauschusses über die Einführung einer Brückenmautgebühr von Automobilen an der Savebrücke in Ratschach bei Steinbrück.
4. Beilage 209. Bericht des Landesauschusses, in Betreff der Schutz für den Bau des Landestheaters aus dem Jahre 1892.
5. Beilage 210. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Umliegung der Krainburg-Oberweßnitzer Bezirksstraße in Rakovza unter Anschluß des betreffenden Gesetzesentwurfes.
6. Beilage 211. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Erhöhung der vor Inkrafttreten des Pensionsstatutes für Landesbedienstete vom 26. Februar 1898 angefallenen normalmäßigen Pensionen der Witwen nach Landesbediensteten.
7. Ergänzungswahl zweier Mitglieder in den Ausschuss für Landesunternehmungen und zwar: Eines Mitgliedes aus den Landgemeinden und eines Mitgliedes aus dem ganzen Hause.
8. Beilage 212. Bericht des Verfassungsausschusses über den Entwurf eines Gesetzes, betreffend die Abänderung der Gemeindeordnung und der Gemeindevahlordnung für die Landeshauptstadt Laibach. (zur Beilage 170).
9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:
 - a) über den Rechnungsabluß des Zwangsarbeitshausfonds pro 1908. (zur Beilage 66);
 - b) über den Rechnungsabluß des Lehrerpensionsfonds pro 1908. (zur Beilage 76);

- c) o raznih prošnjah za podaljšanje miloščin učiteljskim vdovam in sirotam;
- d) o računskem sklepu normalno-šolskega zaklada za leto 1908. (k prilogi 80.);
- e) o računskih sklepih ustanovnih zakladov za leto 1908. (k prilogi 79.);
- f) o računskem sklepu pokojninskega zaklada deželnih uslužbencev za leto 1908. (k prilogi 77.);
- g) o računskem sklepu grmskega zaklada za leto 1908. (k prilogi 83.);
- h) o računskem sklepu deželno-kulturnega zaklada za leto 1908. (k prilogi 69.);
- i) o računskem sklepu muzejskega zaklada za leto 1908. (k prilogi 81.);
- j) o računskem sklepu melioracijskega zaklada za leto 1908. (k prilogi 71.);
- k) o računskih sklepih bolničnega, blazničnega, porodničnega in najdenškega zaklada za leto 1908. in izkazih imovin teh zakladov koncem leta 1908. (k prilogi 68.);
- l) o računskem sklepu pokojninskega zaklada okrožnih zdravnikov za leto 1908. (k prilogi 82.);
- m) o računskem sklepu gledališkega zaklada za leto 1908. (k prilogi 72.);
- n) o računskem sklepu garancijskega zaklada Dolenjskih železnic za leto 1908. (k prilogi 78.);
- o) o računskem sklepu deželnega posojilnega zaklada za leto 1908. (k prilogi 67.);
- p) o računskem sklepu deželnega zaklada za leto 1908. (k prilogi 84.).
- c) über verschiedene Petitionen um Verlängerung der Gnadengaben der Lehrwitwen und -Waisen;
- d) über den Rechnungsabchluß des Normalchulfondes pro 1908. (zur Beilage 80);
- e) über die Rechnungsabchlüsse der Stiftungsfonde pro 1908. (zur Beilage 79);
- f) über den Rechnungsabchluß des Pensionsfondes der Landesbediensteten pro 1908. (zur Beilage 77);
- g) über den Rechnungsabchluß des Staudnerfondes pro 1908. (zur Beilage 83);
- h) über den Rechnungsabchluß des Landeskulturfondes pro 1908. (zur Beilage 69);
- i) über den Rechnungsabchluß des Muzealfondes pro 1908. (zur Beilage 81);
- j) über den Rechnungsabchluß des Meliorationsfondes pro 1908. (zur Beilage 71);
- k) über die Rechnungsabchlüsse des Krankenhaus-, Irrenhaus-, Gebärfhaus- und Findelfondes pro 1908 nebst den Vermögensnachweisungen dieser Fonds mit Ende 1908. (zur Beilage 68);
- l) über den Rechnungsabchluß des Pensionsfondes der Distriktsärzte pro 1908. (zur Beilage 82);
- m) über den Rechnungsabchluß des Theaterfondes pro 1908. (zur Beilage 72);
- n) über den Rechnungsabchluß des Garantiefondes der Unterkrainger-Bahnen pro 1908. (zur Beilage 78);
- o) über den Rechnungsabchluß des Landesanklehensfondes pro 1908. (zur Beilage 67);
- p) über den Rechnungsabchluß des Landesfondes pro 1908. (zur Beilage 84).

Začetek seje ob 10. uri 15 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 15 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Konstatujem sklepčnost visoke zbornice in otvarjam sejo.

K točki:

1. Naznanila deželnozborskega predsedstva.**1. Mitteilungen des Landtagspräsidiums.**

mi je čast naznaniti, da je gospod deželni poslanec dr. Novak zadržan udeležiti se današnje seje in da je svojo odsotnost pri začetku seje ustmeno pri meni opravičil.

Zapisnikarja bi danes imela biti gospoda poslanca dr. Zajec in dr. Novak, kateri je pa odsoten.

Weil der Herr Abgeordnete Dr. Novak, der Schriftführer ist, in der heutigen Sitzung nicht anwesend ist, ersuche ich den Herrn Baron Born für die heutige Sitzung dieses Amt noch zu übernehmen.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Gospod poslanec baron Codelli je prosil za osemdnevni dopust.

Ich erteile dem Herrn Baron Codelli den nachge- suchten Urlaub mit der Karenz vom heutigen Tage.

Potem mi je došel nujni predlog gospodov poslancev prof. Jarca in dr. Šusteršiča in tovarišev glede ravnanja c. kr. splošnega preizkuševališča za živila v Gradcu pri preiskovanju mleka na Kranjskem.

Naprošam gospoda tovariša prof. Jarca, ki je podpisan na prvem mestu, da sklepom te seje utemelji nujnost tega predloga.

Dalje sta mi došla dva predloga gospodov poslancev dr. Šusteršiča in tovarišev o uvedbi volilne dolžnosti (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „Čujmo!“) za državnozborske volitve — to je en predlog — in za deželnozborske volitve, to je drugi predlog.

Odkazem oba ta predloga ustavnemu odseku.

Ferner wurde mir überreicht ein Antrag des Herrn Abgeordneten Franz Galle des Inhaltes, daß der Landesauschuß beauftragt werden möge, Schritte zu unternehmen zur Errichtung von einjährigen Kursen zur Heranbildung von Hilfstierärzten. (Poslanec — Abgeordneter Turk: „Ne razumemo, mi nismo nič slišali.“ — Poslanec — Abgeordneter Jaklič: „Turk ne za- stopi.“)

Ta predlog izročim upravnemu odseku.

Potem mi je došla neka interpelacija gospoda poslanca dr. Šusteršiča in tovarišev zaradi prodaje lesa iz Podmolniškega gozda.

Prosim gospoda referenta deželnega odbora, to je gospoda poslanca prof. Jarca, da bo koncem seje odgovoril na to interpelacijo.

Dalje je bila vložena interpelacija gospoda poslanca Pibra na deželnega glavarja radi regulacije servitutnih pašnih pravic, glede katere je bilo že naročeno deželnemu odboru, naj do prihodnjega zasedanja izroči zakonski načrt deželnemu zboru v presojo in sklepanje.

Prosim tukaj gospoda referenta deželnega odbora dr. Tavčarja, da tudi koncem seje odgovori na to stavljeno vprašanje.

Potem sta bili izročeni dve interpelaciji gos- spodov poslancev dr. Tavčarja in dr. Trillerja glede postopanja v XVII. seji pri predlogu gospoda to- variša dr. Lampeta.

Interpelacija je stavljena na deželnega glavarja in jaz bom tudi koncem seje nanjo odgovoril.

Poslanec dr. Triller:

Sta dve interpelaciji, ena na gospoda dežel- nega glavarja in druga na vlado.

Deželni glavar:

Prosim — to drugo interpelacijo (Glej dodatek — Siehe Anhang) izročam gospodu vladnemu za- stopniku baronu Schwarzu.

In sedaj prestopamo k drugi točki dnevnega reda, to je:

2. Priloga 205. **Poročilo deželnega odbora o eventualnem zvišanju letne dotacije za agrarske operacije.**

2. Beilage 205. **Bericht des Landesauschusses, in Betreff der eventuellen Erhöhung der Jahresdotation für agrarische Operationen.**

Odstopam to predlogo finančnemu odseku.

Točka:

3. Priloga 207. **Poročilo deželnega odbora o uvedbi mostnine od avtomobilov na dežel- nem mostu čez Savo v Radečah pri Zida- nem mostu.**

3. Beilage 207. **Bericht des Landesauschusses über die Einführung einer Brücken- mautgebühr von Automobilen an der Savebrücke in Ratschach bei Steinbrück.**

Tudi to prilogo izročam finančnemu odseku.

Dalje

4. Priloga 209. **Poročilo deželnega odbora v zadevi dolga za zgradbo deželnega gleda- lišča iz leta 1892.**

4. Beilage 209. **Bericht des Landesauschusses, in Betreff der Schuld für den Bau des Landestheaters aus dem Jahre 1892.**

odstopam istotako finančnemu odseku.

Točko:

5. Priloga 210. **Poročilo deželnega odbora o preložitvi okrajne ceste iz Kranja na Zgornjo Besnico v Rakovici z dotičnim načrtom zakona.**

5. Beilage 210. **Bericht des Landesauschusses, betreffend die Umlegung der Krain- burg-Oberweßnitzer Bezirksstraße in Ra- kowza unter Anschluß des betreffenden Gesetzentwurfes.**

bi odstopil upravnemu odseku.

Poslanec Zabret:

Prosim besede za formalni predlog.

Deželni glavar:

Besedo ima za formalni predlog gospod poslanec Zabret k točki 5. dnevnega reda.

Poslanec Zabret:

Predlagam na podlagi § 24. poslovnika, da se ta predmet takoj v plenumu reši.

Deželni glavar:

Predlog ta je stavljen na podlagi § 24. poslovnika, kateri veli (bere — lieft):

„Vsak posvetovalni predmet mora deželni glavar izročiti kakemu odseku v pretres. Deželni zbor pa sme skleniti, da se kak predlog deželnega zbora razpravlja, ne da bi se bil izročil kakemu odseku v pretres. O takem predlogu poroča tisti poročevalec deželnega odbora, v čegar poročilo spada dotični predlog.“

Torej najprvo bomo glasovali.

Tisti pospodje, kl ste za to, da se priloga 210. takoj vzame v pretres, ne da bi se odkazala kakemu odseku, izvolite vstati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto z večino.

Povabim gospoda referenta deželnega odbora t. j. tovariša dr. Lampeta, da poroča o stvari.

Poročevalec dr. Lampe:

Visoka zbornica! Gospodje imajo v rokah ti-skano prilogo 210, kjer je vsa stvar obširno ob-razložena. Zato samo predlagam, da deželni zbor pritrdi predlogom deželnega odbora, ki se glase (bere — lieft):

Deželni zbor skleni:

„I. Preložitvev okrajne ceste iz Kranja na Zgornjo Besnico v Rakovici v dolgosti 1077 m se odobri po projektu, ki ga je predložil okrajnocestni odbor v Kranju in ga pregledal in popolnil deželni stavbni urad s proračunjenim zneskom 40.000 kron, ter se okrajnocestnemu odboru dovoli 33% prispevek iz deželnega zaklada v skupnem znesku 13.300 kron.

II. Priloženi načrt zakona o preložitvi navedene okrajne ceste se odobri.

III. Deželnemu odboru se naroča, da se na pod-stavi § 22. zakona z dné 28. julija 1889, dež. zak. št. 17, dogovori o tem z dotičnimi oblastvi, da pred-loži načrt zakona v Najvišje potrjenje ter končno skrbi za to, da se dovoljena cestna preložitvev ka-kor hitro mogoče izvrši.

I. Die Umlegung der Krainburg-Oberweßnitzer Bezirksstraße in Rakovza in einer Länge von 1077 m nach dem vom Bezirksstraßen-Ausschusse Krainburg einge-brachten, vom Landesbauamte überprüften und vervoll-ständigten Projekte im veranschlagten Betrage vom 40.000 K

wird genehmigt und dem Bezirksstrafenausschusse ein 33% iger Beitrag aus dem Landesfonds im Gesamt-betrage von 13.300 Kronen bewilligt.

II. Der zuliegende Gesetzentwurf über die gegen-ständliche Bezirksstrafenumlegung wird genehmigt.

III. Der Landesauschuss wird beauftragt, die im Sinne des § 22 des Gesetzes vom 28. Juli 1889, L. G. Bl. Nr. 17, vorgeschriebene Vernehmung der betreffenden Behörden zu pflegen, die Vorlage des Gesetz-entwurfes zur Allerhöchsten Sanction zu veranlassen und schließlich Sorge zu tragen, daß die genehmigte Straßen-umlegung sobald als möglich zur Durchführung gelangt.“

Zakonski načrt se pa glasi (bere — lieft):

„Zakon

z dne ,
veljaven za vojvodino Kranjsko,
o preložitvi okrajne ceste Kranj-Zgornja Besnica
na delni progi v Rakovici.

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem na podstavi § 22. deželnega za-konika z dné 28. julija 1889, dež. zak. št. 17, tako:

§ 1.

V cestnem skladovnem okraju Kranjskem je iz Kranja na Zgornjo Besnico držečo okrajno cesto preložiti na delni progi Rakovica v dolgosti 1077 m po projektu, ki ga je predložil okrajnocestni odbor.

§ 2.

Mojemu ministru za javna dela je naročeno izvršiti ta zakon.

Gesetz

vom
wirksam für das Herzogtum Krain,
betreffend die Umlegung der Bezirksstraße Krainburg-Oberweßnitz in der Teilstrecke Rakovza.

Über Antrag des Landtages Meines Herzogtums Krain finde Ich auf Grund des § 22 des Landesgesetzes vom 28. Juli 1889, L. G. Bl. Nr. 17, anzuordnen, wie folgt:

§ 1.

Im Straßenkonkurrenzbezirke Krainburg ist die von Krainburg nach Oberweßnitz führende Bezirksstraße nach dem vom Bezirksstraßen-Ausschusse vorgelegten Projekte in der Teilstrecke Rakovza in einer Länge von 1077 m umzulegen.

§ 2.

Mit dem Vollzuge dieses Gesetzes wird Mein Mi-nister für öffentliche Arbeiten beauftragt.“

Deželni glavar:

Otvarjam debato. K besedi se je oglasil pro-gospod poslanec Pirc. Ali se „kontra“ kdo javi? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poslanec Pirc besedo.

Poslanec Pirc:

Visoka zbornica!

Priporočal bi Vam prav toplo, da pritrдите predloženemu zakonskemu načrtu glede preložitve okrajne ceste iz Kranja na Zgornjo Besnico v Rakovici.

Gospoda moja!

Gre se tukaj za zadevo, ki se vleče že leta in leta in katero bi trebalo končno že vendar enkrat urediti.

Nekako pred petnajstimi leti prevzel je okrajnocestni odbor Kranjski to takrat občinsko cesto med okrajne. Postopal je pa pri tem jako neprevidno, kajti osigural si ni o pravem času sredstev, s katerimi bi bilo mogoče spraviti to občinsko cesto v tak stan, da bi bila podobna okrajni cesti. Občinska pot je bila namreč v jako slabem stanu; vrhu tega pa se nahaja na njej hud klanec, ki se dviga v dolgoti 180 m skoro za 18⁰/₀. Neizogibno potrebno je, da se ta klanec preloži, kar bi stalo precej tisočakov, katerih pa takratni okrajnocestni odbor Kranjski ni imel na razpolago.

Že leta 1898. je bil izgotovljen načrt za preložitev tega klanca, in ker okrajnocestni odbor ni imel denarja na razpolago, je v svrhu izvršitve tega dela zvišal cestne naklade za 2⁰/₀, kar da približno letnih 2500 K.

Med tem časom se je vršilo dolgotrajno dopisovanje med občino Sv. Jošt, okrajnocestnim in deželnim odborom, vlagale so se pritožbe, drezalo se je in urgiralo, in tako je preteklo precej let. Med tem časom nabralo se je skoro 25.000 K za regulacijo okrajne ceste iz Kranja v Besnico, in ko je leta 1906. deželni odbor Kranjski sporočil okrajnocestnemu odboru, da je izdelal že zakonski načrt, glasom katerega naj bi dežela prispevala 9000 K k proračunanim stroškom 33.000 K, je stvar dospela tako daleč, da bi bilo mogoče že spomladi leta 1907. pričeti z delom. Toda o priliki komisionalnega oglada, ko se je šlo za to, da se odkupi za regulacijo potrebni svet, so posestniki stavili tako pretirane zahteve, da bi se bil proračun močno prekoračil. Izjavili so poleg tega, da odstopijo svet le s pogojem, ako se preložitev izvrši drugače kakor je bilo prvotno nameravano. Vsled tega je vsa akcija zopet padla v vodo. Končno so se udali vendarle tudi posestniki, in napravila se je druga trasa, ki je interesantom bolj ugajala. Tudi se je po dveletnem pogajanju posrečilo od železniške uprave dobiti 72 m² za regulacijo potrebnega sveta, in tako je dospela stvar tako daleč, da je mogoče danes sklepati o tej zadevi in o zakonskem načrtu, katerega je predložil visoki deželni odbor.

Usojam si opozarjati, da ta cesta nima samo pomena za interese v Spodnji in Zgornji Besnici, ampak tudi za Kranjin Stražišče in mnogo vasi ob Savi, ki imajo svoje dele ali „parte“ v besniških gozdih.

Z ozirom na povedano toplo priporočam, da sprejmete zakonski načrt o preložitvi okrajne ceste iz Kranja na Zgornjo Besnico. (Odobranje v središču — Beifall im Zentrum.)

Deželni glavar:

K besedi se je oglasil še poslanec g. Zabret. Omenjam, da imamo tukaj samo eno debato ker obstaja ves zakon iz enega samega meritalnega paragrafa.

Gospod poslanec Zabret ima besedo.

Poslanec Zabret:

Visoka zbornica! Oglasil sem se za besedo, ker sem uvidel, da je nujno potrebno, da se o tem predmetu že danes obravnava. Podatke za nujnost razvidite iz predloga samega. Poudarjati hočem le, da je ta cesta najslabša, kar jih je v cestnem okraju Kranjskem, in že leta in leta so posestniki prigovarjali in prosili, da naj se ta del ceste, ki ni važen samo za prebivalce sosednih vasi, ampak tudi za mesto Kranj, ker imajo največ dovažan meščani, ki imajo tam gori svoja posestva, — popravi oziroma preloži. Zaradi tega se pridružujem temu, kar je izvajal gospod predgovornik, ter najtopleje priporočam, da naj visoka zbornica predlogu pritrđi.

Toliko sem hotel omeniti, detalje pa je itak že gospod predgovornik obrazložil. (Odobranje na levi — Beifall links.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nič se ne oglasi — Niemand meldet sich).

Ker ne, je debata zaključena.

Želi morda gospod poročevalec še besede?

Poročevalec deželni odbornik dr. Lampe:

Hvala!

Deželni glavar:

Ker ne, bomo torej glasovali o predloženem zakonu.

Gospodje, ki ste za načrt zakona, ki ga predlaga finančni odsek po predlogu deželnega odbora, in sicer najprej za § 1., izvolite vstati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je sprejet

Sedaj prosim glasovati o § 2.

Gospodje, ki pritrđite § 2. prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je sprejet.

Prosim sedaj še glasovati o uvodu in naslovu?

Gospodje, ki ste za uvod in naslov načrtanega zskona, prosim, vstanite

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je sprejeto.

Ali predlaga gospod poslanec glasovaje v celoti.

Poročevalec deželni odbornik dr. Lampe:

Predlagam, da se zakonski načrt sprejme v celoti.

Deželni glavar:

Gospodje, ki hočete ravnokar sprejetemu načrtu zakona pritrditi tudi v celoti, blagovolite vstati.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Zakonski načrt je v celoti sprejet in s tem je rešena 5. točka dnevnega reda.

Točko:

6. Priloga 211. **Poročilo deželnega odbora glede zvišanja pred veljavnostjo pokojninskega statuta za deželne uslužbence nakazanih normalnih pokojnin vdov deželnih uslužbencev.**

6. Beilage 211. **Bericht des Landesausschusses, betreffend die Erhöhung der vor Inkrafttreten des Pensionsstatutes für Landesbedienstete vom 26. Februar 1898 angefallenen normalmäßigen Pensionen der Witwen nach Landesbediensteten.**

odkazem finančnemu odseku.

Na vrsto pride sedaj točka:

7. **Dopolnilna volitev dveh članov v odsek za deželna podjetja, in sicer enega člana iz kmetskih občin in enega člana iz cele zbornice.**

7. **Ergänzungswahl zweier Mitglieder in den Ausschuß für Landesunternehmungen, und zwar: Eines Mitgliedes aus den Landgemeinden und eines Mitgliedes aus dem ganzen Hause.**

Prosim najprej gospode zastopnike kmetskih občin, da izvolijo v ta odsek enega poslanca. Prosim oddati listke.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Prosim gospoda zapisnikarja, naj vršita skrutinij.

(Zgodi se. — Geschicht. — Po prestanku. — Nach einer Pause.)

Oddanih je 12 glasov, vse je dobil gospod poslanec Zabret, ki je s tem izbran v odsek za deželna podjetja.

Sedaj prosim še celo zbornico, naj blagovoli izvoliti enega člana v isti odsek. — Ich bitte das ganze Haus, ein Mitglied zu wählen in den Ausschuß für Landesunternehmungen.

Prosim, oddati listke — ich bitte die Stimmzettel abzugeben.

(Zgodi se. — Geschicht. — Po prestanku. — Nach einer Pause.)

Oddanih je bilo pri volitvi iz cele zbornice 39 glasov, katere je vse dobil gosp. poslanec Kobi, ki je s tem izvoljen v ta odsek.

Predno prestopimo dalje, mi je omeniti, da mora se po poslovniku v tej seji vršiti razprava o nujnem predlogu, ki ga je v zadnji seji stavil gosp. poslanec Hladnik glede nameravanega razširjenja konsumnega davka na vino. Ta nujni predlog se je odkazal upravnemu odseku. Jaz stavljam sedaj raz-

pravo o njem na dnevni red in prosim gospoda poročevalca upravnega odseka, da izvoli uvesti debato.

Poročevalec Hladnik:

Visoka zbornica! V zadnji seji te visoke zbornice stavljal se je nujni predlog, da naj bi se protestovalo, ugovarjalo proti nameravanemu razširjenju konsumnega davka na vino. Upravni odsek se je o tem nujnem predlogu posvetoval in sklenil, priporočiti ta predlog visoki zbornici v sprejem. Pri tem svojem posvetovanju je upravni odsek tudi navedel vzroke, zakaj priporoča predlog visoki zbornici v sprejem, in končno je tudi sklenil dve resoluciji, kateri bom si dovolil pozneje v imenu upravnega odseka visoki zbornici priporočati.

Pet razlogov je vodilo upravni odsek, da sedaj ta nujni predlog priporoča v sprejem, in te razloge hočem prav kratko utemeljiti.

Upravni odsek je prvič mnenja, ko bi se konzumni davek na vino razširil, bi to na konzum vina slabo uplivalo. Samo na sebi bi to morda ne bilo napačno (Poslanec — Abgeordneter Dr. Krek: „Kje!“), toda če vzamemo vinogradnike, bi zanje to pač moglo imeti zelo slabe posledice. Kaj pa naj vinogradnik s svojimi pridelki počne? Ali naj jih sam vžije? To bi bilo gotovo škodljivo zdravju, še bolj pa gmotnemu stanju. Da bi ravno davek, če bi se razširil, slabo uplival na konzum, to izkušnja kaže. Ne vem, katerega leta so obdačili tobak in smodke, in tisto leto se je teh izdelkov veliko manj prodalo kakor prejšnja leta. In bral sem v časopisih, da se je v Lipskem na Nemškem, ko so povišali davek na vino, konzum vina znižal za 45⁰/₀. Isto se je zgodilo glede konzuma piva v porenški pokrajini, kjer se je konzum tudi znižal za 30⁰/₀, in tako bi tudi pri nas ta višji davek slabo uplival na konzum, ker bi se mnogi ljudje pijači rajši odrekli, kakor da bi pili obdačeno.

Drugi razlog, katerega je imel upravni odsek pred očmi, da priporoča ta nujni predlog je ta, da se že sedaj, ko ni tega davka, vinogradnikom pridelovanje vina ne izplača, in če se nastavi pravo bilanco tedaj bomo prišli do tega, da vinogradniki delajo vedno le z deficitom.

Gospodje, kateri nimate z vinogradništvom opraviti, morebiti nimate pravega pojma, kako drago in zamudno je obdelovanje vinogradov. Vzemimo majhnega vinogradnika, ki ima vinograd, velik 1500m², torej zelo majhen, komaj četrtr starega orala. Tak vinogradnik mora v svojem vinogradu opraviti tale dela:

Februarja meseca mora poslati v vinograd 4 može, da mu režejo trte. (Poslanec — Abgeordneter Višnikar: „Trije bodo zadostovali!“) Morda samo trije, če bodo zelo pridni in izvežbani. Za njimi mora poslati 1 ali 2 otroka, da rezine poberejo. Marca meseca potrebuje 12 kopačev, da vinograd prekopljejo. Poprej je moral pripeljati vsaj 6—7 voz gnoja. Potem mora poslati 3 ali 4 može, ki bodo

vinograd nakolili, ter pripraviti vsaj 12 butar kolov, butara po 50 komadov. Potem morajo priti 3 ženske, ki bodo trte privezale h kolom. Potem začetkom maja, ko začne trta poganjati, mora imeti človeka, ki mu ves vinograd požvepla, delo, ki ni prijetno ne za oči, ne za nos. (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Ja, žveplanje je zmiraj težavna reč!“ — Vesselost — Heiterfeit.) Na vsak način je to mučno delo, če tudi žveplo ni ravno drago. Mora pa imeti tudi žveplovnik. (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Sedaj boste Ljubljano žveplali!“) Kmalu potem, en teden pozneje, mora poslati človeka, ki trte z galico poškropi. Tudi to delo ni preveč fino, ampak precej umazano. Čez 14 dni mora zopet žveplati in škropiti, in to se ponovi štirikrat, kajti samo dvakrat trikratno škropljenje bi nikakor ne zadostovalo. Ravno pred štirimi leti so imeli nekateri vinogradniki jako slab pridelek, ker so samo dvakrat škropili. Okrog Binkošti mora poslati v vinograd zopet 7—8 kopačev, da vse vnovič prekopljejo. Potem je treba trte še enkrat vezati.

Mesca oktobra je potem trgateg. Zato potrebuje zopet 4 delavce. Zdaj je treba grozdje stisniti. Zato je treba priprav in oprave tudi v kleti. Marsikdo bi mislil, da je vinogradnik vse preskrbel, ko je vino spravil v klet; toda tudi sedaj še ni vse v redu. Vino je treba vsaj trikrat na leto pretočiti. Vem, da je neki vinogradnik to opustil, in meseca avgusta prihodnjega leta je moral vse vino, ki ga je še imel, čez prag stočiti, in še cel teden je okoli kleti strašno smrdelo, ker se mu je napravila zavrelca ali kavbin.

To so torej stroški, in nekdo, ki je vse natančno zapisaval, kaj je izdal za tak vinograd, in ni imel svojih delavskih moči, je prišel do prepričanja, da so stroški znašali 84 K.

In koliko je ta vinogradnik pridelal? Navadno 6 hl, če je bilo ugodno leto, 7 hl, pred 4 leti pa pa samo 24 l vina. Stroškov pa je bilo tudi takrat ravno tako 84 K. Torej nikakor ni resnično, kar se je trdilo lansko leto celo v strokovnem časopisu, da je vinogradništvo najbolj dobičkonosna kmetijska panoga, ki da prinaša vsaj 25%. Mogoče, da prinaša v enem ali drugem letu toliko, ampak da bi to veljalo splošno, to pa naravnost zanikujem. Treba je pri tem upoštevati tudi tista leta, ko vinograd ne donaja niti toliko, da bi vinogradnik imel iz vinograda vsaj pijačo za delavce, ki vinograd obdelujejo.

Če pa pomislimo slučaje, ko so vinogradniki morali vinograde, ker so trte začele pešati, zrigolati in zasaditi z novimi trtami, pridemo do prepričanja, da je stal 1 ha novega vinograda vsaj 3000 K. Ceneje ni mogoče, razen če je prav lahka zemlja, ki pa se nahaja le v takih legah, katere za vinorejo niso posebno ugodne.

Ker je torej priprava vinogradov in pridelovanje vina tako drago in pridelek negotov, ker je odvisen ne samo od vremenskih neizgovornosti in raznih boleznih in škodljivcev ter v nevarnosti tudi še v kleti, zato se ni čuditi, ako rečem, da se pridelo-

vanje vina že danes ne izplača. Lahko trdim, da naši kmetje te panoge kmetijstva le zaradi tega ne opuste, ker jim je takorekoč prirojena ljubezen do trte. Če bi pa vprašali svoj razum, če bi vsak vodil natančno knjigovodstvo, potem bi skoro gotovo vsi opustili vinogradništvo.

Tretji razlog, ki ga je imel upravni odsek pred očmi je ta-le: Ako bi se vpeljal ta novi konzumni davek, bi bili vinogradniki izpostavljeni neznosnim sitnostim in šikanam. Zgled imamo v tržaški okolici. Tam mora vsak vinogradnik od mošta plačati posebno doklado, in dotični finančni organi prihajajo v kleti, popišejo vsak hl in l mošta ter ga oblože z davkom, in če hoče potem kdo kaj vina prodati, ima strašne sitnosti, kakor vinski trgovec, ki hoče ob enem krčmariti, česar brez dovoljenja finančne oblasti ne more storiti. Tudi naši vinogradniki bi bili pri prodaji svojih pridelkov silno otežkočeni, ako bi se ta davek uvedel.

Četrti razlog, ki smo ga v upravnem odseku imeli pred očmi, je ta, da bi gospodarji, ki sedaj kupujejo vino za svoje delavce in posle, to najbrže v bodoče opustili, ker zadacano vino bo, dasi so letos na primer cene silno nizke, le malokdo hotel imeti v svoji kleti. Sedaj ga ravno zato kupuje, ker si misli: daca ni treba plačati! Ako pa vina ne bo, bodo segli po strupenem žganju, in tako bi prišli z dežja pod kap.

In peti vzrok, zakaj naj bi se ta davek ne napravil, je ta: Ves ta davek bi ne znašal posebno ogromne vsote. Sedanji finančni minister je izračunal, da bi ves ta davek v celi državi donášal državni blagajni nekako 7 milijonov kron. Za državo, ki ima toliko virov raznih dohodkov, je taka vsota pravzaprav malenkost, če se pomisli, kakšne težave, neprilike in sitnosti bi pri tem nastale za vinogradnike.

Zatorej si usojam visoki zbornici priporočati, da blagovoli nujni predlog, ki je bil stavljen pri zadnji seji, sprejeti. Ta predlog se glasi (bere — liejt):

„Deželni zbor skleni:

1. Deželni zbor vojvodine Kranjske protestuje najodločneje zoper nameravano razširjenje konzumnega davka na vino.

2. Predsedstvu deželnega zbora se naroča, da ta sklep nemudoma naznani ministrskemu predsedniku, finančnemu in poljedelskemu ministru.“

In resoluciji, kateri si dovoljujem staviti, se glasita (bere — liejt):

Resolucija I.

„Vinogradnikom naj bi se dovolilo prodajati svoj lastni pridelek v količinah čez 25 l brez kake užitnine.“

Ta resolucija meri na to, da bi mogli manjši vinogradniki, ki nimajo mnogo vina in lastne kleti, pri kakšni posebni priliki prodati svoj pridelek, na primer ob godovanjih, za praznike itd. ter bi smeli tako količino vina poslati komu po pošti. Zdi se

mi, da je tudi v drugih državah dovoljeno prodajati nižje količine lastnega pridelka kakor pri nas, kjer je sedaj najmanjša količina 56 l.

Resolucija II. pa se glasi:

„Državna oblast se pozivlje, da pospešuje prodajo vina s podporo vinogradniških zadrug, z znižanjem voznine na državnih železnicah in z za vinogradništvo ugodnimi carinskim pogodbami.“

S to resolucijo opozarjamo vlado, kako naj pospešuje prodajo vina.

Deželni glavar:

Otvorjam debato. K besedi se je oglasil gospod poslanec Matjašič.

Poslanec Matjašič:

Visoka zbornica! Meni so razmere vinogradništva znane, in zato se pridružujem gospodu predgovorniku ter moram reči, da so stvari, ki jih je navajal, popolnoma istinite. Sicer pa ne bom razmotrival podrobnosti, kajti stvar je že gospod poročevalec docela pojasnil. Le to naj omenim, da se že sedaj ne izplača pridelovati vina; saj vidimo, kakšne cene so letos nastale. Če vinogradnik vse prerešeta in izračuni vse svoje stroške, se bo gotovo prepričal, da ima pri vinogradu deficit. Če bi pa še do tega prišlo, da bi se razširil davek na konsum, potem bodo naši kmetje pod pritiskom tega novega bremena primorani, da vinogradništvo opuste. (Klic na levi — Ruže linš: „Tako je!“) Kajti žalibog je tako, da se z delom, ki nima toliko uspeha, da bi se vsaj stroški pokrivali, ne more naprej.

Ker so mi razmere popolnoma znane, priporočam, da visoka zbornica nujnemu predlogu in stavljenima resolucijama pritrdi.

Deželni glavar:

Ali želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena. Želi morda še gospod poročevalec besede?

Poročevalec Hladnik:

Ker nihče ni ugovarjal, bi le še enkrat prosil, da bi visoka zbornica enoglasno sprejela te predloge, da bi potem imeli toliko več vpliva.

Deželni glavar:

Torej prestopimo mi na glasovanje. Ali je treba, da še enkrat prečitam predloga in resoluciji upravnega odseka, (Klici — Ruže: „Ne!“) Torej prosim, glasovati.

Tisti gospodje, ki ste za predloga upravnega odseka, izvolite vstati.

(Zgodi se. — Gehchieht.)

Sprejeto. (Poslanec — Abgeordneter dr. Šusteršič: „Soglasno sprejeto.“)

Potem prosim glasovati o prvi resoluciji upravnega odseka.

Gospodje, ki ste za to resolucijo, prosim vstanite.

(Zgodi se. — Gehchieht.)

Sprejeta.

Gospodje, ki ste tudi za drugo resolucijo, prosim vstanite.

(Zgodi se. — Gehchieht.)

Je tudi sprejeta. (Klici na levi — Ruže linš: „Soglasno!“)

In s tem je zadeva rešena. Sedaj bi morala priti na vrsto točka:

8. Priloga 212. **Poročilo ustavnega odseka o načrtu zakona glede izpremembe občinskega reda in občinskega volilnega reda za deželno stolno mesto Ljubljano** (k prilogi 170.).

8. Beilage 212. **Bericht des Verfassungsausschusses über den Entwurf eines Gesetzes, betreffend die Abänderung der Gemeindeordnung und der Gemeindevahlordnung für die Landeshauptstadt Laibach** (zur Beilage 170).

ali gospoda,

Poslanec dr. Vilfan:

Prosim za besedo!

Deželni glavar:

(nadaljuje — fortahrend)

. . . jaz jo bom odstavil od dnevnega reda, ker se je tukaj pripetila neka pomota. Stvar je namreč ta, da se ni izvršilo prvo branje. Dotično poročilo deželnega odbora je bilo sicer že na dnevnem redu in jaz sem ga v dotični seji odkazal ustavnemu odseku ali takrat se je ugovarjalo, da predloga še ni bila razdeljena in jaz sem, akoravno sem vedel, da se razdeli še tekom seje, ugovoru vendar ugodil in rekel, dobro, stvar ostani za sedaj nerešena. Potem se je pa v dotični seji in sploh nanjo pozabilo, prišla je potem pomotoma v ustavni odsek, ki se je brez vsakega pomisleka začel z njo baviti in jo pretresati.

Da se torej ugotovi besedilu poslovnika odstavljaj jaz to točko od dnevnega reda in jo odkazem ustavnemu odseku.

In sedaj pride na vrsto točka:

9. Ustno poročilo finančnega odseka:

a) o računskem sklepu zaklada deželne prisilne delavnice za leto 1908 (k prilogi 66.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

a) über den Rechnungsabschluß des Zwangsarbeitshaufondes pro 1908 (zur Beilage 66).

Ich bitte den Herrn Referenten die Debatte einzuleiten.

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Ich habe die Referate über eine Reihe von Rechnungsabschlüssen über die Finanzgebarung im Jahre 1908 zum Vortrage zu bringen. Da ich aber annehme, daß die einfache Verlesung von Ziffern, namentlich von großen Ziffern ohne Wert ist, insbesondere nachdem sich die Herren ja an der Hand der ihnen zur Verfügung gestellten Behelfe diese Ziffern viel genauer ansehen können, werde ich mir erlauben, nur die Schlüssziffern der betreffenden Rechnungsabschlüsse vorzulesen.

Es handelt sich zunächst um den Rechnungsabschluß des Zwangsarbeitshausfonds für das Jahr 1908 und die vorhergehenden Jahre. Das gesamte ordentliche Erfordernis pro 1908 beträgt 206.862 K 99 h. Im Vergleich mit der Bedeckung per 187.421 K 15 h stellt sich das Erfordernis höher um 19.441 K 84 h. Präliminiert war für das Jahr 1908 ein Abgang per 14.998 K, folglich erscheint der effektive Abgang um 4443 K 84 h größer, welcher Betrag in den Vorausschlag pro 1909 aufzunehmen war.

Gelegentlich der Beratung über diesen Rechnungsabschluß pro 1908 wurden vom Finanzausschusse auch die Rechnungsabschlüsse aus den Vorjahren, soweit sie seitens des hohen Landtages noch nicht genehmigt worden sind, durchgesehen. Der Finanzausschuß erlaubt sich, dem hohen Landtage folgenden Antrag zur Annahme vorzuschlagen:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Die Rechnungsabschlüsse des Zwangsarbeitshausfonds für das Jahr 1908 und die Jahre 1900—1907 werden genehmigt.“

Deželni glavar:

Otvarjam debato. Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali o predlogih finančnega odseka.

Tisti gospodje, ki ste za to, da se odobri računski sklep zaklada prisilne delavnice za l. 1908 in za predidno dobo počenši od 1900 do 1907, blagovolite vstati.

(Zgodí se. — Geschieht.)

Sprejeto in s tem je rešena ta točka dnevnega reda. Na vrsto pride točka:

9. Ustno poročilo finančnega odseka:

b) o računskem sklepu učiteljskega pokojninskega zaklada za leto 1908 (k prilogi 76.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

b) über den Rechnungsabschluß des Lehrpensionsfonds pro 1908 (zur Beilage 76.).

Ich bitte den Herrn Referenten fortzufahren.

Referent Graf Margheri:

Ich habe die Ehre namens des Finanzausschusses über die Rechnungsabschlüsse des krainischen Lehrpensionsfonds für das Jahr 1908 und die vorhergehenden Jahre zu berichten. Diese Abschlüsse wurden in ganzgleicher Weise behandelt wie jene des Zwangsarbeitshausfonds.

Es stellt sich das Erfordernis für das Jahr 1908 auf 195.407 K 22 h, die Bedeckung aus den ordentlichen eigenen Einnahmen auf 35.562 K 98 h. Somit entfällt auf den Landesfonds ein Dotationsbeitrag von 159.844 K 24 h. Auch bei diesem Fonds sind die Verhältnisse bezüglich der Jahre 1900—1907 die ganz gleichen wie jene des früher besprochenen Fonds. Der Finanzausschuß erlaubt sich folgendes zu beantragen:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

I. Die Rechnungsabschlüsse des krainischen Lehrpensionsfonds für das Jahr 1908 und die Jahre 1900—1907 werden genehmigt.

II. Die Nachweisung des Reinvermögens zu Ende des Jahres 1908 im Betrage von 64.100 K wird zur Kenntnis genommen.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena. Ker nihče ne želi besede, bomo glasovali.

Gospodje, ki ste za predlog finančnega odseka, da se potrdi računski sklep kranjskega učiteljskega pokojninskega zaklada za leto 1908 in leta 1900—1907 in razkaz imovine koncem 1908 v znesku 64.100 K, izvolite vstati.

(Zgodí se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride dalje točka:

9. Ustno poročilo finančnega odseka:

c) o raznih prošnjah za podaljšanje miloščin učiteljskim vdovam in sirotam.

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

c) über verschiedene Petitionen um Verlängerung der Gnadengaben den Lehrers-Witwen und -Waisen.

Ich bitte weiter zu referieren.

Referent Graf Margheri:

Hohes Haus! Ich habe die Ehre namens des Finanzausschusses zu berichten über eine Reihe von Gesuchen von Lehrers-Witwen und Waisen um Verlängerung der Gnadengaben. Es gibt nämlich eine Reihe von bedürftigen Witwen und Waisen nach Lehrern und eine Witwe nach einem Straßhausaufseher, die schon durch eine Reihe von Jahren Gnadengaben beziehen. Diese Gnadengaben wurden ihnen von den früheren Landtagen bewilligt, beziehungsweise wurde deren Bezug nummer für 3 Jahre verlängert. Im Jahre 1908 war es nicht möglich, diese Verlängerung durch den Landtag selbst zu erwirken und so hat der krainische Landesausschuß aus eigener Initiative diese Verlängerung auf ein Jahr veranlaßt. Nun liegen diese Gesuche um weitere Belassung dieser Gnadengaben für die

Jahre 1910, 1911 und 1912 vor. Diese Gesuche wurden vom Finanzausschusse durchgesehen und es wurde festgestellt, daß sich die bezüglichlichen Verhältnisse nicht geändert haben. Der Finanzausschuß stellt daher auf Grund der vorliegenden Operate folgenden Antrag:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

1. Die Verfügung des Landesauschusses vom 8. März 1909 unter Zl. 3044, womit die Auszahlung einer Reihe von Gnadengaben verfügt wurde, wird genehmigt.

2. Die Gnadengaben für die Jahre 1910, 1911 und 1912 werden bewilligt der:

Maria Hiti, Witwe jährlich	240 K
Karolina Hočevar, Witwe jährlich	240 "
Maria Rozej, Witwe u. Sohn	60 "
Magdalena Kofalj, Witwe	240 "
Magdalena Kratochwill, Witwe jährlich	200 "
Maria Lehnert, Witwe jährlich	300 "
Magdalena Benedig, Witwe jährlich	200 "
Filomena Vidmar, Witwe jährlich	300 "
Ana Adamič, Waise, jährlich	144 "
Moisia Novak, "	240 "
Maria Praprotnik, Waise jährlich	240 "
Maria Osana, Witwe jährlich	240 "
Maria Ferlan, "	240 "
Zvana Stupar, Waise jährlich	240 "

Meine Herren! Ich möchte demnach eine Bemerkung beifügen. Es sollen noch zwei ähnliche Gesuche vorliegen. Sie sind mir aber nicht in die Hand gekommen und sie konnten auch trotz der bisherigen Nachforschungen nicht aufgefunden werden. Hoffentlich werden sie sich aber noch finden, vielleicht hat sie noch der Herr Obmann des Finanzausschusses oder sind sie sonst irgendwo verlegt. In dem Operate des Landesauschusses, wenigstens, kommen noch zwei solche einer Gnadengabe Bedürftige vor. Sobald die Gesuche aufgefunden sein werden (Poslanec — Abgeordneter prof. Jarc: „Katere so to“?) und ich sie bekomme, werde ich sie selbstverständlich in Behandlung nehmen. Das wollte ich zur Aufklärung beifügen.

Deželni glavar:

Debata je otvorjena. Želi kdo govoriti?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali o predlogih finančnega odseka.

Gospodje, ki jim pritrjujete izvolite vstati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride sedaj točka:

9. Ustno poročilo finančnega odseka:

d) o računskem sklepu normalno-šolskega zaklada za leto 1908 (k prilogi 80.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

d) über den Rechnungsabschluß des Normalschulfondes pro 1908 (zur Beilage 80).

Ich bitte den Herrn Berichterstatter des Finanzausschusses zu referieren.

Referent Graf Margheri:

Hohes Haus! In ganz gleicher Weise wie die früher erwähnten Rechnungsabschlüsse wurden auch die Rechnungsabschlüsse des Normalschulfonds für das Jahr 1908 und die vorhergehenden Jahre, über die ich nunmehr zu referieren die Ehre habe, behandelt.

Das Erfordernis des Normalschulfonds pro 1908 beträgt 1,336.458 K 51 h, dem eine Bedeckung per 50.519 K 53 h gegenübersteht. Es war daher zur Deckung des Abganges ein Beitrag des Landesfonds von 1,277.444 K 39 h erforderlich. Die Verhältnisse bezüglich der Jahre 1900—1907 sind ganz gleich mit jenen der anderen Rechnungsabschlüsse. Ich stelle nomine des Finanzausschusses folgenden Antrag:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

I. Die Rechnungsabschlüsse des Normalschulfonds für das Jahr 1908 und für die Jahre 1900—1907 werden genehmigt.

II. Die Nachweisung des gesammten Vermögens mit Ende des Jahres 1908 im Betrage von 224.912 K wird genehmigt.“

Deželni glavar:

Otvorjam debato. Nihče ne želi besede — bomo torej glasovali.

Tisti gospodje, ki pritrдите predlogu finančnega odseka, da se odobri računski sklep normalno-šolskega zaklada za leto 1908 in tudi za dobo od 1900 do 1907, in pa razkaz imovine v končnem znesku 224.912 K izvolite vstati.

(Zpodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride sedaj točka:

9. Ustno poročilo finančnega odseka:

e) o računskih sklepih ustanovnih zakladov za leto 1908 (k prilogi 79.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

e) über die Rechnungsabschlüsse der Stiftungsfonde pro 1908 (zur Beilage 79).

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Vsi gospodje imate poročilo finančnega odseka o računskih sklepih ustanovnih zakladov za leto 1908. in pa leta 1900—1907. že dalj časa v rokah in zato mislim, da bi bila samo potrata časa, ako vi Vas hotel mučiti s posameznimi številkami. Opomnim samo to, če se končno izkazuje zvišek imovine za 53.698 K 60 h, da to prihaja od tega, da so se glavnice raznih zakladov pomnožile vsled prirastlih novih ustanov. Tako se je ustanovna glavnica dijaškega zaklada zvišala za okroglih 20000 K. Drugi razlog, da se je čista imovina toliko pomnožila je to, da so pri posameznih zakladih všteti razni interkalarji.

Po tem kratkem pojasnilu torej predlagam.

Visoki deželni zbor skleni:

„I. Računski sklepi ustanovnih zakladov za leto 1908 in za leta 1900 do 1907. se odobre.

II. Razkaz čiste imovine ustanovnih zakladov koncem leta 1908 v skupnem znesku 4.455.364 K 30 h se vzame na znanje.“

Dalje je finančni odsek sklenil predlagati

„III. V prihodnje se opusti sestavljanje proračunov ustanovnih zakladov.“

To se predlaga z ozirom na opombo deželnega odbora pri proračunu za leto 1909. v katerem pravi (bere — lieft):

„Pri tej priliki se smatra za potrebno opozarjati na to, da glede ustanovnih zakladov ni potrebe za proračunavanje dohodkov in stroškov, ker se uprava ustanovnih zakladov itak vrši edino po določbah ustanovnih pisem in po splošnih predpisih za upravo ustanov, ne glede na to, ali je bil ustanovljen kak proračun ali ne.

Dosedanje proračunavanje je bilo zgolj formalnost brez namena in pomena, povzročalo pa je mnogo dela in stroškov, a vse to po nepotrebnem.“

Priporočam, da se sprejmejo ti trije predlogi.

Deželni glavar:

Otvorjam debato. Ali želi kdo govoriti.

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — mi bomo torej glasovali o predlogih finančnega odseka o računskih sklepih ustanovnih zakladov.

Tisti gospodje, ki se strinjate s temi nasveti izvolite vstati.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto in s tem je ta točka dnevnega reda rešena. Na vrsto pride točka:

9. Ustno poročilo finančnega odseka:

f) o računskem sklepu pokojninskega zaklada deželnih uslužbencev za leto 1908 (k prilogi 77.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

f) über den Rechnungsabschluß des Pensionsfondes der Landesbediensteten pro 1908 (zur Beilage 77).

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Poročilo deželnega odbora pod prilogino številko 77, imate v rokah, zato samo predlagam:

Visoki deželni zbor skleni:

„I. Računski sklep pokojninskega zaklada deželnih uslužbencev za leto 1908. z dohodki 57.698 K 89 h in troški v znesku 57.441 K 16 h se odobri; obenem se odobre vsi nerešeni računski sklepi tega zaklada iz prejšnjih let, to je za leta 1900—1907.“

In drugi predlog je: „Razkaz čiste imovine koncem leta 1908 v znesku 47.827 K 18 h se vzame na znanje.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena.

Besede ne želi nikdo, — bomo torej glasovali o predlogih finančnega odseka glede računskih zaključkov pokojninskega zaklada deželnih uslužbencev in razkaza imovine.

Gospodje, ki pritrjujete predlogom gospoda poročevalca, izvolite vstati.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Daljna točka je:

9. Ustno poročilo finančnega odseka:

g) o računskem sklepu grmskega zaklada za leto 1908 (k prilogi 83.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

g) über den Rechnungsabschluß des Staudnerfondes pro 1908 (zur Beilage 83).

Ich ersuche den Herrn Berichterstatter die Verhandlung einzuleiten.

Referent Graf Margheri:

Hohes Haus! Ich habe nun über den Rechnungsabschluß des Staudnerfondes für das Jahr 1908 und die vorhergehenden Jahre zu referieren. Auch bei der Prüfung dieser Rechnungsabschlüsse wurde der gleiche Vorgang eingehalten wie bei den früheren Abschlüssen. Ich beehre mich dem hohen Hause die Schlüssziffern zur Kenntnis zu bringen.

Der Rechnungsabschluß der Schule ergab eine ordentliche Einnahme von 9996 K 32 h. Der Landesfonds mußte zur Bedeckung des Abganges 7927 K 24 h beitragen, sohin betragen die Gesamteinnahmen 17.923 K 56 h.

Der Wirtschaftsbetrieb — und ich möchte hier bemerken, daß für das Jahr 1908 gegenüber den Vorjahren ein anderer Modus der Berechnung eingehalten wurde — also sagen wir kurz, der Wirtschaftsbetrieb ohne Bestände ergab eine Einnahme von 38.241 K 08 h, die Ausgaben betragen 31.285 K 23 h. Es hat daher die Schule im Jahre 1908 einen Reingewinn von 9207 K 14 h ergeben. Von diesem Betrage wurde investiert 2251 K 29 h, an den Landesfonds refundiert 1499 K 23 h, auf den Wirtschaftsfonds übertragen 5456 K 62 h. Das Vermögen repräsentiert eine Summe von 146.318 K 96 h und weist sohin gegen das Vorjahr eine Vermehrung von 5230 K 39 h auf.

Ich bemerke noch, daß in diesem Jahre 12 Schüler die Schule frequentierten.

Für die Zukunft wird sich sowohl der Voranschlag als selbstverständlich auch der Rechnungsabschluß des Staudnerfonds ganz anders stellen, weil von heuer an bereits das neue Statut, das der hohe Landtag beschlossen hat, in Wirksamkeit tritt. Ich erlaube mir auf Grund dieser Ausführungen folgenden Antrag namens der Finanzausschusses zu stellen:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

I. Die Rechnungsabschlüsse der Schule und der Wirtschaft der Staudner Fonds für das Jahr 1908 und für die Jahre 1900—1907 werden genehmigt.

II. Der Ausweis über die Wirtschaftserfolge und die Vermögensnachweisung im Betrage von 146.318 K 96 h werden zur Kenntnis genommen."

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali o predlogih finančnega odseka glede računskih sklepov Grmskega zaklada. Gospodje, ki pritrđite tem nasvetom, izvolite vstati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto in s tem je rešena ta točka.

Daljna točka je:

9. Ustno poročilo finančnega odseka:

h) o računskem sklepu deželno-kulturnega zaklada za l. 1908 (k prilogi 69.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

h) über den Rechnungsabschluß des Landeskulturfondes pro 1908 (zur Beilage 69).

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Finančni odsek podaja svoje poročilo o računskem sklepu deželnega kulturnega zaklada za leto 1908. in za dobo od leta 1900. do 1907., predlaga pa:

„Visoki deželni zbor skleni:

I. Računski sklepi deželnega kulturnega zaklada za leto 1908. in za leta 1900 do 1907. se odobre.

II. Razkaz čiste imovine koncem leta 1908 v znesku 14.957 K 80 h se vzame na znanje.“

Ker so vse številke neizpremenjene in od odseka odobrene v celoti, nimam povoda, da bi se podajal v podrobno razpravo. Omenjam le, da znašajo globe vsega skupaj 2293 K 92 h, in sicer znašajo globe radi prestopkov gozdne postave 2024 K 92 h

globe radi prestopkov vodopravne postave	90	„	—	„
in globe vsled razsodb c. kr.				
lokalnih komisij za agrarske operacije	135	„	—	„
druge globe znašajo	44	„	—	„
vse skupaj torej	2293	K	92	h

ki se stekajo v deželnokulturni zaklad.

Priporočam, da se predlog finančnega odseka odobri.

Deželni glavar:

Gospodje ste čuli, kar nasvetuje gospod poročevalec finančnega odseka? Želi kdo govoriti?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali o računskem sklepu deželnokulturnega zaklada oziroma predlogih finančnega odseka.

Gospodje, ki ste za te predloge, prosim, vstanite. (Zgodi se. — Geschieht.)

Je sprejeto in s tem je rešena ta točka dnevnega reda. Na vrsto pride točka:

9. Ustno poročilo finančnega odseka:

i) o računskem sklepu muzejskega zaklada za leto 1908 (k prilogi 81.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

i) über den Rechnungsabschluß des Musealfondes pro 1908 (zur Beilage 81).

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Finančni odsek poroča o računskem sklepu muzejskega zaklada za leto 1908. Iz tega računskega sklepa poudarjam sledeče: Dohodkov tega zaklada je bilo v dotičnem letu 26.111 K 35 h in nasproti temu stroškov 27.077 K 25 h.

Ker je vsa predloga odobrena od finančnega odseka neizpremenjeno, navajam le še po nalogu finančnega odseka, da znaša premoženje tega zaklada, in sicer prvotni zaklad 629.763 K 23 h, potem sklad za reorganizacijo muzeja 135.039 K 08 h. Ta sklad se nabira vsled vsakoletnih prispevkov naučnega ministerstva, ki daje na leto po 10 000 K. Do prihodnjega zasedanja bo ta sklad že narasel približno na 150 000 K. Dalje obstoji premoženje še iz Smoletove zapuščine, katera znaša sedaj 202.803 K 88 h. Vse premoženje muzejskega zaklada znaša torej 967 606 K 19, skupni dolgovi znašajo 57.767 K 73 h in čista imovina torej 908 849 K 50 h. Ker je čista imovina koncem leta 1907 znašala 891.769 K 70 h, se je torej v letu 1908 ta zaklad zvišal za 17.079 K 80 h. Predlagam torej v imenu finančnega odseka:

„Visoki deželni zbor skleni:

I. Računski sklepi muzejskega zaklada za leto 1908. in za leta 1900 do 1907. se odobre.

II. Razkaz čiste imovine koncem leta 1908 v znesku 908 849 K 50 h se vzame na znanje.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena. Ker se nihče ne oglasi k besedi, bomo glasovali.

Gospodje, ki ste za predloge finančnega odseka, blagovolite vstati!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto. Daljna točka je:

9. Ustno poročilo finančnega odseka:

j) o računskem sklepu melioracijskega zaklada za leto 1907 in 1908 (k prilogi 71.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

j) über den Rechnungsabschluß des Meliorationsfondes pro 1907 und 1908 (zur Beilage 71).

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Finančni odsek poroča o računskih sklepih melioracijskega zaklada za leto 1907. in 1908. ter predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

I. Računski sklep melioracijskega zaklada za leto 1907. s prometom 12,786.691 K 84 h ter z aktivnim stanjem 3,035.522 K 70 h in pasivnim stanjem 4,047.283 K 62 h, torej s čistim dolgom 1.011.760 K 92 h se odobri.

II. Računski sklep melioracijskega zaklada za leto 1908. s prometom 16,913.523 K 21 h ter z aktivnim stanjem 5,540.922 K 39 h in pasivnim stanjem 7,227.504 K 81 h, torej s čistim dolgom 1,686.582 K 42 h se odobri“

K temu poročilu oziroma tem predlogom si usojam zaradi važnosti stvari podati še sledeča navedena natančnejša pojasnila, ki kažejo potem pravo sliko o tem fondu.

Melioracijski zaklad se je ustanovil dne 16. aprila 1907. Neposredni povod za ustanovitev je bila okoliščina, da se je moral financirati stavbni zaklad za osušenje barja, in sicer glede zneskov, ki jih je imela dati država za ta dela. Če bi dežela ne bila ustanovila leta 1907. melioracijskega zaklada in ne najela v svrhu dotacije tega zaklada posojila štiri milijone kron, bi se financiranje stavbnega zaklada za osušenje barja ne bilo moglo izvršiti, namreč dežela bi ne bila mogla založiti dne 1. januarja 1908 zneska 2,133.840 K, ki se je potreboval za pokritje državnega prispevka. Povod za ustanovitev melioracijskega zaklada je bil tudi sklep visokega deželnega zbora z dne 18. novembra 1905, s katerim je bil deželni odbor pooblaščen, da najame posojilo 4,000.000 K in da izvršuje vsa melioracijska dela, ki se kažejo potrebna. Brez tega sklepa bi deželni odbor ne bil mogel ustanoviti melioracijskega zaklada, ker je po prejšnjem deželnozbornem sklepu z dne 13. maja 1899. bilo določeno, da je ustanoviti melioracijski zaklad šele potem, ko bi visoki deželni zbor sklenil vse potrebne inštrukcije in druga navodila tako glede najetja posojila, kakor tudi glede uprave melioracijskega zaklada.

Toliko v pojasnilo na to, zakaj se melioracijski zaklad ni ustanovil že prej, temuč šele leta 1907.

Računa za leto 1907. in 1908., ki jih ima sedaj visoka zbornica odobriti, kažeta sledečo sliko.

Deželni odbor je prejel dne 16. aprila 1907 od Osrednje banke čeških hranilnic v Pragi posojilo 4,000.000 K po kurzu 98:125, torej znesek 3,925.000 K. S tem denarjem in z vsemi plačili na račun državnih prispevkov in prispevkov udeležencev ter drugimi dohodki so se pokrili leta 1907. vsi stroški za melioracijska dela, v kolikor so narasli leta 1907., pokrile pa so se tudi obresti dolga 4,000.000 K, kolikor jih je spadalo na to leto. Ves promet v denarju je znašal 12,786.691 K 84 h. Plačila, ki iz tega denarnega prometa definitivno zadenejo deželo, so sledeča:

1. Plačila na račun deželnih prispevkov za melioracije 81.182 K 31 h, 2. upravni stroški za vršitev melioracijskih del in upravo melioracijskega zaklada

14.652 K 88 h, 3 obresti in upravni donesek od posojila 4,000.000 K, v skupnem znesku 118.124 K 99 h. Enako kakor ti troški je zadelo melioracijski zaklad tudi plačilo zneska 812.632 K 44 h deželnemu zakladu kot povračilo za troške, ki jih je imel deželni zaklad za melioracijska dela v letih 1900 do 1906. Te troške se je moralo povrniti zaradi tega, ker bi se bil imel melioracijski zaklad ustanoviti že leta 1900. in bi bil moral takoj prevzeti vse troške za melioracije, kar pa se ni zgodilo in je torej deželni zaklad nosil dotične troške, ne da bi bil v to vezan. Povračilo je torej v redu in v redu je tudi, da je prejel deželni zaklad še obresti. Povračilo na glavnici je znašalo 708.699 K, na obrestih za vsa leta pa 103.963 K 44 h.

Vsi ti troški, ki definitivno zadenejo melioracijski zaklad, znašajo 1,026.592 K 62 h, katerim pa stoje nasproti dohodki na obrestih od denarjev, ki so se obrestonosno naložili. Obrestni račun kaže, da je dohodek na čistih obrestih znašal 89.831 K 70 h. Čisti troški, ki gredo deželi v izgubo, to je v izgubo v denarju za vse v letu 1907. in v prejšnjih letih od vštetelega leta 1900 izvršene melioracijske naprave, znašajo torej 936.760 K 92 h. Če se prišteje tej vsoti znesek 75.000 K, ki ga je dežela pri izplačilu posojila, 4,000.000 K, vsled kurzne razlike manj prejela, se kaže, da je čisti dolg dežele znašal ob koncu leta 1907. 1,011.760 K 92 h. Ta znesek je razviden tudi iz bilance, ki kaže na eni strani aktivno stanje 3,035.522 K 70 h, na drugi strani pa pasivno stanje 4,047.283 K 62 h.

Iz tega računa je razvidno, da je gospodaril deželni odbor z denarjem melioracijskega zaklada ne le na ta način, da je pokrival troške, ki zadenejo deželo, temuč tudi v tem zmislu, da je financiral po razmerju nastalih stroškov vse stavbne zaklade, to je, da je vse zneske založil bodisi da so zadeli deželo bodisi druge udeležene faktorje. Kar pa se je izdalo za druge faktorje, so se dotični zneski zabeležili dotičnikom v breme ter računile obresti. Dežela pri tem ni nič izgubila, ker ji bodo plačane vse obresti in glavnice, ki so se založile.

Kar se tiče računa leta 1908. je poudarjati predvsem to, da se je gospodarilo z denarjem melioracijskega zaklada enako kakor leta 1907., dalje pa, da se je izvršilo v tem letu financiranje stavbnega zaklada za osušenje barja, v kolikor je bilo to po posebnih dogovorih treba.

Kako se je izvršila denarna transakcija glede barja, to je natančno pojasnjeno na strani 20 predloženega računa za leto 1908.

Finančni efekti gospodarjenja z melioracijskim zakladom v letu 1908. so ti-le: na nepovračljivih deželnih prispevkih se je izplačalo 653.804 K 17 h, na upravnih troških 17.951 K 67 h, na čistih pasivnih obrestih 3065 K 66 h. Ti zneski resultirajo po obračunu bruto-troškov in bruto-dohodkov. Čista vsota troškov znaša 674.821 K 50 h.

Če se čisti troški leta 1908., za katere dežela ne prejme povračila, in ki torej pomenijo izgubo v denarju za leto 1908. izvršene melioracijske naprave,

prštejejo čistemu dolgu iz leta 1907. v znesku 1,011.760 K 92 h, se kaže, da je čisti dolg konec leta 1908. znašal 1,686.582 K 42 h. Ta čisti dolg je tudi končni rezultat med aktivnim stanjem v znesku 5,540.922 K 39 h in pasivnim stanjem v znesku 7,227.504 K 81 h.

Od aktivnega stanja je omeniti postavko 2,079.681 K 60 h, katero vsoto je bila država dolžna deželi ob koncu leta 1908., in postavko 3,373.058 K, kateri znesek je bil konci leta 1908. naložen pri denarnih zavodih.

Kakor je iz obeh računov razvidno, je melioracijski zaklad popolnoma prilagoden potrebam, ki se kažejo pri melioracijskih delih, in praksa je pokazala, da melioracijski zaklad ne more in ne sme biti drugačen, kakor je sedaj.

Omenjam tukaj še sklep deželnega zbora z dne 18. novembra 1905, s katerim se je deželni odbor pooblastil:

a) da sme za vodovode, za katere so načrti izdelani in odobreni, brez prejšnjega posebnega dovoljenja deželnega zbora deželne prispevke k tem napravam obljubiti in izplačati itd.

b) da sme v ta namen uporabljati zaklad, ustanovljen z zakonom 4. septembra 1900 in osobito po potrebi realizovati v § 3. tega zakona sklenjeno posojilo in

c) po potrebi pomnožiti tehnično osobje pri deželnem stavbnem uradu in osobje pri deželnem knjigovodstvu.

S tem sem s svojim poročilom pri kraju in le še ponovno priporočam visoki zbornici, da pritrdi sklepom finančnega odseka.

Deželni glavar:

Debata je otvorjena, k besedi se je oglasil gospod poslanec Mandelj.

Poslanec Mandelj:

Visoka zbornica! Prvo je pri tem melioracijskem zakladu, da si predočimo na kaki zakoniti podlagi se je ustvaril ta zaklad. Ustanovil se je namreč melioracijski zaklad na podlagi zakona iz leta 1900 in ta zakon je imel namen ustanoviti nekako deželno kulturno banko, iz katere si bodo občine in druge korporacije izposojale denarja v melioracijske in druge take svrhe deželne kulture. Obenem se je pa določilo v tem zakonu, da se sme ena tretjina porabiti v nepovračljive prispevke za deželno kulturo in pri tem je bilo mišljeno, da dobi dežela to tretjino na razpolago in da je ne bo treba vračati. Tako je bilo sklenjeno leta 1900 in ta sklep se je realiziral šele leta 1907. Najelo se je pri sporobanki posojilo 4.000.000 K pod ugodnimi pogoji, in jaz morem gospodu komerčnemu svetniku Povšetu le častitati, da se mu je posrečilo najetje tega posojila pod takimipogoji. (Poročevalec — Berichtertatter Povše: „Ne jaz, deželni odbor je najel!“) Če pa na eni strani to pripoznavam, pa na drugi strani nikakor ne morem

soglašati z načinom, kako se je ravnalo s tem posojilom. Priznavam, da zakon iz leta 1900, kakor se glasi v celoti, ni bil posebno srečen, da je neokreten in v nekaterih ozirih neizvršljiv, ampak zakon je bil enkrat tukaj, in od leta 1900 do leta 1907. je bilo dovolj časa, premišljevat, ali in kako naj bi se eventualno predrugačil. Res so bile razmere nenormalne, ali za to bi se vendar bila lahko našla kaka pot. To se ni zgodilo, ampak najelo se je posojilo na podlagi starega zakona in potem ko je bilo posojilo tu, se je zapustila zakonska podlaga in napravil se je nekak melioracijski zaklad brez vsake zakonite podlage. (Poslanec — Abgeordneter dr. Šusteršič: „Nezakonski zaklad!“) Gospoda, prvo kar se je storilo je bilo, da so se gotove vsote refundirale tistim zakladom, iz katerih je črpal deželni odbor denar za one potrebe, za katere ni imel pokritja, in so se tako, rekel bi, mašile luknje v deželnem gospodarstvu. To je bilo približno 800.000 K. Nič novega in tudi nič genijalnega ni bilo, da se je to zgodilo (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Se bo še zgodilo!“). Opozarjam samo na slučaj, ko je bilo v Gradcu tako gospodarstvo in so prišli v silno težavni položaj, ki se je lansko leto saniral z velikim posojilom 30 000.000 K. To, da se je refundiralo iz tega zaklada, je torej prvo, kar mi ni všeč. Drugo, da se je državi dalo posojilo okroglih 2.000.000 K za barje in sicer do $4\frac{1}{4}\%$, pravzaprav po $4\frac{1}{2}\%$, ali če se upošteva kurz, znaša to približno $4\frac{1}{4}\%$. Ali jaz opozarjam, da določa zakon, da se posojila ne smejo dajati pod $4\frac{1}{2}\%$, in da deželni odbor ni upravičen dajati posojil pod obrestno mero $4\frac{1}{2}\%$ ako v to ne privoli kvalificirana večina deželnega zbora. Na to se ni oziralo in to je drugo, kar meni ni všeč. Tretje je pa to, da se iz tega zaklada plačujejo obresti za najeto posojilo. Na strani osmi računskega sklepa melioračnega zaklada čitam: „Pasivno stanje“. Skupne obresti iz l. 1908.: 165.000 K in razvidel sem, da se s tem plačujejo obresti tega posojila. V računskem sklepu za deželni zaklad pa te postavke niti kakega delnega zneska med „dolgovi“ ne nahajam. Abstrahujem od tega, da se ni držalo zakona, ampak to bije v obraz tudi vsakemu pametnemu budgetiranju. Ta uredba je nekak novodobni Kronos, ki žre svoje lastne otroke, samo s tem razločkom, da se je Kronos redil in dobro počutil, nasprotno se pa naš melioracijski zaklad manjša, dobiva jetko in ostal bo nazadnje deželi samo krepak otrok v podobi 4.000 000 K dolga, kateri bo le deloma s posojili državi in interesentom pokrit.

Gospoda moja, smatral sem potrebno to navesti zaradi tega, da se stvar, v kolikor se da, sanira, in pa da mi, ko nastopamo gospodarstvo in tudi odgovornost za deželno gospodarstvo, da mi to stvar takoj spravimo na pravo pot in damo direktive referentu v deželnem odboru, da to stvar uredi, kolikor je to sploh mogoče.

In pa, gospoda od prejšnje večine, še na nekaj bi opozoril. Leta 1900, ko se je sklenil ta zakon, takrat se je govorilo, da je treba, če se najme po-

sojilo 4 milijonov, nasloniti to posojilo za melioračni zaklad na kreditni zavod, in govorilo se je, da bi se napravil deželni kreditni zavod. To je, gospoda, že zopet en argument, ki govori za ustanovitev deželnega kreditnega zavoda ali deželno banko kakor smo jo predlagali. In tako mislim, da se bo tudi častiti gospod poslanec dr. Tavčar, ki je bil tako velik gromovnik zoper to banko sčasoma tudi pomiril in se udal v to stvar.

Z ozirom na ta izvajanja, gospoda moja, prosim da sprejmete sledeče resolucije, katere imam čast staviti v imenu naše stranke, in ki se glase (bere — liejt):

„Deželni zbor skleni:

1. Deželni odbor se pozivlje, da predloži čimpreje deželnemu zboru zakonski načrt, po katerem se zadeva z zakonom leta 1900 ustanovljenega zaklada legislativno sanira.

2. Deželni odbor se pozivlje skrbeti za to, da se obrestovanje dolga zgorajšnjega zaklada za leto 1909. v računskem zaključku za to leto vpiše v breme deželnega zaklada.

3. Finančni odsek se pozivlje, da postavi v proračun deželnega zaklada za leto 1910. primeren znesek za obrestovanje in vračevanje navedenega dolga.“

In s tem sklepam. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi. — Lebhafter Beifall und Händeflatfchen links.)

Deželni glavar:

Naznanjam slavni zbornici, da sem na podstavi § 50. novega poslovnika pozval v današnjo sejo gospoda deželnega računskega svetnika Lindtnerja, katerega s tem predstavljam in ki bo morda mogel v zadevi podati visoki zbornici nekatera pojasnila. Pozval bi ga, naj takoj označi ali ima on s stališča deželnega knjigovodstva v tej stvari kaj omeniti.

Deželni računski svetnik Lindtner:

Visoki deželni zbor! Deželni melioracijski zaklad, ki se je ustanovil leta 1907., je ustrojen drugače, nego to določuje deželni zakon z dne 4. septembra 1900 št. 20. Ta zakon se je izpolnil le v dveh točkah, 1.) da se je na njegovi podlagi najelo posojilo 4,000 000 K, 2.) da so se zneski, ki so se zalagali za prispevke udeležencev, obrestovali s 4¹/₂%. Vsa druga določila zakona se niso uvaževala in celo naslov zaklada je drugačen. Po zakonu bi se imel zaklad imenovati: „zaklad za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem“, imenuje pa se sedaj „melioracijski zaklad“.

Zakaj, da se zakon v celoti ni izpolnil, temu so bile krive razne okoliščine. Pred vsem so bile leta 1907. razmere pri izvrševanju melioracijskih del drugačne, nego so bile takrat, ko je zakon nastal. Poudarjati je, da se melioracijska dela sedaj z malimi izjemami izvršujejo neposredno po deželnih organih, dočim so se izvrševala prej vedno po tistih faktorjih, katerim v prid je imela biti melioracija.

Da je deželni odbor potegnil nase izvrševanje melioracijskih del, v to so ga prisilile slabe izkušnje, ki jih je imel pri tem, da je bilo administrativno vodstvo vsake melioracije v rokah dotičnih posameznih udeleženih faktorjev. Podjetniki so izkoriščali nevednost teh faktorjev na vse mogoče načine, računali se jim preveč, porabljali pa tudi slabši material, nego je bil predpisan. Deželni tehniki niso mogli tu mnogo pomagati, kajti tehnik je bil poslan na lice mesta le redkokrat, v največ slučajih le h kolavdaciji. Vsemu temu se je napravil konec in sedaj je deželni odbor tisti faktor, ki izvršuje vse tehniško vodstvo in tudi finančne posle pri vseh melioracijskih delih.

V drugi vrsti je zakon preveč ozkosrčen, dasi je obseg melioracijske akcije, ki je v tiru od leta 1907. dalje takšen, da je po zakonu določena maksimalna vsota za deželne prispevke za melioracijska dela (1/3 od 4,000.000 K) naravnost bagatela proti vsoti deželnih prispevkov, ki naj se plačajo v teku le par let za melioracije. Če bi se bilo stopalo po zakonu, tedaj bi bil moral deželni odbor že koncem leta 1908. ustaviti vsako daljno izvrševanje melioracijske akcije, ker so do takrat že izdani deželni prispevki za melioracijska dela znašali 1,453.302 K 36 h, med tem ko bi se bilo smelo izdati na teh prispevkih v teku 50 letne dobe, ki je mišljena po zakonu, največ 1,333 333 K 33 h, odnosno le toliko več, kolikor bi vsota denarjev garancijskega zaklada, ki je mišljena po zakonu, presegala vsoto 1,000.000 K. To pa bi bilo mogoče šele proti koncu 50 letne dobe.

Daljna točka vzrokov, da se melioracijski zaklad ni postavil za tako podlago, kakor jo določa zakon iz leta 1900, je ta, da so po zakonu mišljene agende melioracijskega zaklada tako obsežne, da bi se delala naravnost konkurenca deželnemu zakladu. Po zakonu ima namreč zaklad namen, dovoljevati prispevke ter brezobrestna in obrestna posojila cestnim okrajem, zdravstvenim okrožjem, občinam, zadrugam in zasebnikom na korist povzdige deželne kulture ali za izvršitev takih del, ki se poznajo za važna iz ozira na promet, zdravstvo ali iz kakih drugih javnih ozirov. To je širok program, toda ravno tak program ima tudi deželni zaklad. Pri izvršitvi vsakega dela, bi bilo odločevati med tem, ali naj se stvar izvrši na račun deželnega ali na račun melioracijskega zaklada. Pri tem bi bile komplikacije na dnevnem redu, jasnosti pa bi ne bilo.

Zakon iz leta 1900 zahteva tudi to, da naj se oddajajo melioracijskemu zakladu iz deželnega zaklada oni doneski, ki jih dovoljuje deželni zbor za deželno kulturo, za ustanovitev in vzdrževanje okrožnih in občinskih bolnic, za napravo in vzdrževanje okrajnih cest in mostov in za vsa druga javna dela, ki jih dežela ne izvršuje sama. To je zahteva, ki v praksi večkrat ni izvršljiva. To se je pokazalo leta 1907., 1908. in 1909., za katera leta deželni zbor sploh ni votiral kakih proračunov in se torej niso mogli oddati iz deželnega

zaklada prispevki melioracijskemu zakladu, ki bi jih bil sprejel za garancijski zaklad. Isto se lahko pripeti za kaka posamezna leta tudi v bodočnosti. Uvaževati je nadalje pri tem še to, da bi melioracijski zaklad moral dobivati navedene prispevke redno ob določenih terminih, ne v terminih, ki bi bili vsako leto drugi, ko se v deželni zboru proračuni za vsako leto ne določajo vedno pravočasno, kakor tudi ne vedno ob istem času. Melioracijski zaklad bi bil pri teh odnošajih preveč odvisen in finančni načrt, ki je določen v zakonu, bi se ne mogel pravilno razviti.

Zakon zahteva nadalje, da je predlagati o potrebnosti in pokritju melioracijskega zaklada letne proračune. Tudi to je neizvedljivo, ker skušnja uči, da je čas pričetka kakega melioracijskega dela težko fiksirati, ko vplivajo razne okoliščine na to, da se to ali ono melioracijsko delo zavleče ali pa tudi pospeši, tako da torej pred nastopom posameznega upravnega leta nikdar ni mogoče natančno določiti programa melioracijskih del.

Posebnost zakona je končno, da se zahteva za dolg melioracijskega zaklada jamstvo v posebnem garancijskem zakladu. Fundacija tega zaklada mišljena je tako, da bi po preteku 50 letne dobe ostala deželi znatna glavnic, najmanj pa 1.000.000 K. Ta glavnic bi se nabirala največ v sedanosti, to je v času, ko je dežela v finančnih stiskah in ko se največ potrebuje denarja za izvrševanje melioracijskih del.

Če se reasumirajo vse te okoliščine je nedvomno, da je podlaga zakona za sedanje razmere nezdrava in da je deželni odbor storil najboljše, namreč to, da se pri ustanovitvi melioracijskega zaklada ni ravnal po zakonu, marveč po dejanskih potrebah.

Deželni odbor je moral nastopiti to, rekel bi nepostavno pot tudi radi tega, da je omogočil, da se je dalo državni upravi dne 1. januarja 1908 predplačilo v pokritje državnega prispevka za osuševanje barja v znesku 2.133.840 K. To predplačilo se je izplačalo proti 4 1/2% obrestim in se je pri tem napravil dobiček, če se uvažuje cena pri najetju posojila 4.000.000 K za melioracijski zaklad. Posojila pa bi dežela ne bila smela izplačati, če bi se bila ravnala po zakonu, ki določa, da je za dovolitev obrestnega merila po 4 1/2% treba sklepa deželnega zbora ob navzočnosti vsaj 3/4 vseh članov z 2/3 glasov navzočih poslancev. Dne 1. januarja 1908. bi se to posojilo celo ne moglo izplačati, ker v tistem času ni bilo mogoče, da bi bil deželni zbor o stvari obravnaval.

Ustanovitev sedanjega melioracijskega zaklada na drugi podlagi nego jo določa zakon iz leta 1900, je pa neposredno povzročil tudi sklep deželnega zbora z dne 18. novembra 1905., po katerem je bil deželni odbor pooblaščen, da najame posojilo 4.000.000 K in da izvršuje vsa melioracijska dela, ki se kažejo potrebna.

Dotični sklep se je glasil:

„Deželni odbor se pooblašča, da sme za vodovode, za katere so načrti že izdelani in od mi-

nisterstva odobreni, kakor tudi za vse uravnave voda, za katere so istotako vse predpriprave dogane, brez prejšnjega posebnega dovoljenja deželnega zbora deželni prispevek k tem napravam obljubiti in po izvršitvi naprave tudi izplačati, vse to pa le pod pogojem, da je prispevek države in interesentov popolnoma zagotovljen.

V ta namen sme deželni odbor uporabljati zaklad, ki je bil ustanovljen z zakonom z dne 4. septembra 1900, dež. zak. št. 20, in sme osobito v § 3. tega zakona sklenjeno posojilo v to svrhu po potrebi realizovati.“

Brez tega sklepa bi deželni odbor ne bil mogel ustanoviti melioracijskega zaklada, ker je po prejšnjem deželnozbornem sklepu z dne 13. maja 1899 odnosno z dne 21. aprila 1900 bilo določeno, da je ustanoviti melioracijski zaklad potem ko bi deželni zbor sklenil vse potrebne inštrukcije in druga navodila tako glede najetja posojila, kakor tudi glede uprave melioracijskega zaklada.

Ker je torej deželni odbor pod pritiskom opisanih okoliščin ustanovil melioracijski zaklad na drugi podlagi, nego jo določa zakon, zahteva sedaj to izvenredno stanje nujne remedure, in sicer take, da bo soglasje med zakonom in dejanskimi potrebami. Treba bo novega zakona, toda ne tacega, ki bi bil ovira prostemu razvoju melioracijskega zaklada in izvrševanju melioracijske akcije, kakoršna ovira je sedanji zakon, temuč zakona, ki naj pospešuje melioracijsko akcijo, ureja postopanje pri dovoljevanju deželnih prispevkov in dobavljanju denarja od udeležencev itd. ter končno odgovarja finančnemu položaju dežele.

Glede zadnje zahteve, ki naj se uvažuje pri novem zakonu, se v pojasnilo navaja sledeče.

Sedanji finančni položaj dežele Kranjske je tak, da je takoj izključiti misel, da bi se obrestni in amortizacija posojil za melioracijski zaklad pokrile iz deželnega zaklada v času, ko bi bil od posojil denar še na razpolago. Če se vzame v račun sedanje posojilo 4.000.000 K in posojilo 10.000.000 K, ki se bo šele najelo, znaša anuiteta za obrestni in amortizacijo na leto okroglo 700.000 K. Jasno je, da se ta vsota za sedaj ne more prevzeti na tekoče gospodarstvo, ker bi se potem davkoplachevalce po visokih deželni davščinah pritiralo v gospodarsko krizo. Da bodo davščine že tako znatno narasle za tekoče gospodarstvo, to je danes toliko, kakor gotovo, ker znaša vsota deficita leta 1910., ki jo bo pokriti z zvišanimi davščinami, nad 600.000 K. Za prihodnja leta se ne kaže nič boljšega, kajti tudi če bo saniranje deželni financ iz državnih sredstev prineslo več dohodkov, bodo v istem razmerju, če ne še v večji meri, narasli tudi troški. Absurdno bi torej bilo, če bi se postopalo tako, da bi se do skrajnosti obremenila sedanost, ko bi na drugi strani bilo dovolj denarja iz posojil. Če bi se tako postopalo, bi bil tudi namen posojilom iluzoren, kajti vsota za letno anuiteto posojil je tako visoka, da bi zadoščala za letno denarno potrebo na deželni prispevkih za melioracije. To letno

vsoto bi bilo tedaj bolje uporabiti takoj za plačilo deželnih prispevkov in posojil naj bi se ne najelo. Da bi bila letna vsota 700.000 K zadostna za deželne prispevke o tem ni dvoma, kajti ta vsota odgovarja stavbeni glavnici 2,300.000 K, ki je tako visoka, da bi se komaj absorbirala, tudi če se nastavi še več tehnikov, nego jih je določenih po statutu stavbnega urada. Posojila bi bila eventualno potrebna le za dovoljevanje posojil udeležencem. Taka poraba pa bi bila produktivna in bi ne obremenjevala tekočega gospodarstva, ker bi udeleženci prejeta posojila vračali in jih obrestovali, kakor se to vrši že sedaj pri posojilu 4,000.000 K.

Da bodo imela posojila melioracijskega zaklada pravi pomen in da si dežela z njimi res korenito odpomore, je tedaj neobhodno potrebno, da se bremena posojil za sedaj ne nalože tekočemu gospodarstvu, temuč pokrijejo iz denarjev posojil samih, in to toliko časa, dokler ostaja kaj denarja od teh posojil. Po sedanjih računih se kaže, da bo teh denarjev zadosti približno do leta 1925. Ta doba pa se lahko raztegne, ako se racionalno gospodari z denarji iz posojil in skuša, da se jih čim več naloži na ta način, kakor se je naložil od sedanjega posojila 4,000.000 K znesek 2,133.840 K, ki se je posodil državni upravi v pokritje državnih prispevkov za osušenje barja. Po letu 1925. se bo tekoče deželno gospodarstvo dokaj zboljšalo, ker bodo polagoma pričele odpadati anuitete od sedanjih dolgov pri tekočem deželnem gospodarstvu. Leta 1929. bo na ta način postala prosta malone vsa vsota 500.000 K, ki obremenjuje sedaj tekoče gospodarstvo. To sedanje breme so povzročile prejšnje generacije in sedanost ne uživa neposredno tistih dobrot, ki so jih donesla zadevna posojila. Skrupulozno bi bilo, če bi se sedanja generacija glede melioracijskih posojil ne upala prenesti bremen na poznejše generacije. To vprašanje je sploh problematično in ne koristilo bi prav nič, da bi se sedaj ventiliralo. Kajžipot je le praksa, in ta kaže, da se pri najetjih javnih posojil obremenjuje vsikdar poznejša generacija. Je li to postopanje pravično in moralno, to bodo morda izrekle poznejše generacije, a sedanja generacija se sedaj ne izreka, ali je bilo enako postopanje prejšnjih generacij takošno ali drugačno.

K tem izvajanjem dostavil bi še to-le:

Gospod poslanec Mandelj je povdarjal —, jaz mislim, da sem ga prav razumel — da je bil zaklad po zakonu iz leta 1900 mišljen kot kulturna banka. Dobro, bil je lahko tako mišljen leta 1900, danes pa je situacija drugačna; danes smo v tem položaju, da se bo v kratkem ustanovila deželna banka. Ta deželna banka ima v svojem statutu določilo, da naj se dajejo posojila za melioracije udeležencem in pa tudi državi. Torej agende, v kolikor se tičejo posojil udeležencem, o katerih je bilo mišljeno z zakonom iz leta 1900, da jih naj izvršuje zaklad za deželno kulturo in javna dela, tiste agende bo imela izvrševati deželna banka in prav je sedaj, da se v tem oziru zakon iz leta

1900 ni izvrševal. Predplačila, ki so se plačevala za udeležence, niso posojila na daljše dobe.

Gospod poslanec Mandelj se je dotaknil tudi vprašanja, da bi se naslonilo sedanje posojilo melioracijskega zaklada na bodočo banko. Jaz umejem to tako, kakor da naj bi se sedanji melioracijski zaklad, odnosno zaklad, ki naj bi bil tak, kakor določa zakon iz leta 1900, prenesel v upravo deželne banke.

Če to gre, o tem danes še nimam končne sodbe, ampak mislim, da bodo administrativne ovire in da ne bo lahko prenesti tega zaklada v upravo banke.

Pri melioracijah ima v prvi vrsti vedno govoriti tehnik in on mora imeti glede finančne strani vsakega melioracijskega dela potreben pregled v celoti, kakor mora imeti itak pregled tudi deželni odbor.

Iz prejšnjih mojih izvajanj sledi končno, da leto 1910. ne more in ne sme biti obremenjeno z anuiteto, ki je potrebna za pokritje obresti od dolga 4 milijonov. Ako bi se to hotelo, se proračun za leto 1910. obremeni takoj z 165.000 K in končni primanjkljaj bi bil za toliko večji. Treba bi bilo torej iskati pokritja po zvišanju davščin ali po kreditni operaciji, med tem ko je na drugi strani dovolj denarja pri melioracijskem zakladu.

Deželni glavar:

Do besede pride sedaj gospod poslanec dr. Lampe.

Poslanec dr. Lampe:

Takoj ko sem podedoval z drugimi stvarmi referat o melioracijskem zakladu, sem prišel do prepričanja, da med dejansko upravo tega zaklada in med postavno podlago za to upravo ni prave zveze. Bilo je vprašanje, kaj storiti. Najprej sem se držal starega načela: „Quieta non movere!“ in si mislil, da nas bo skušnja poučila, kako bi se stvar najboljše uredila. Kajti samo dvoje je mogoče: ali bo treba izpremeniti zakon, da bo odgovarjal dejanskim razmeram, ali pa se mora vsa uprava melioracijskega zaklada prilagoditi postavi. Da to, drugo, ni mogoče, sem kmalu razvidel, ker so v zakonu določila, ki absolutno ne odgovarjajo sedanjim razmeram. Leta 1900 se je mislilo na nekaj drugega kakor v dobi, ko je melioracijski zaklad postal in se začel rabiti za razna vodna in druga dela.

Potem sem spoznal tudi to, da se mora tak melioracijski zaklad, v katerega prihajajo prispevki raznih faktorjev, upravljati drugače, na bolj svoboden način, kakor navadni zakladi, kajti tukaj je v eminentnem interesu dežele, da se vsaka diferenca obresti izrabi za deželni zaklad. In uvidel sem, da je deželno knjigovodstvo to jako spretno izrabljalo in jako spretno izvrševalo upravo, da se je deželni zaklad po obrestih množil. Torej, ko sem vse to

razvidel, sem si mislil, ne delajmo nobenega očitanja našim prednikom, zlasti ne knjigovodstvu, kajti, ako je bilo pri upravi melioracijskega zaklada kaj nepostavnega, bila je ta nepostavnost deželi v korist. Zaradi tega izrekam zahvalo onim, ki so bili v izvrševanju tega zakona bolj pametni kakor oni, ki so zakon sklenili. Zato pustimo vse rekriminacije!

Z veseljem pozdravljam resolucijo, ki pozivlja deželni odbor, naj to stvar uredi. Mogoče je to le z zakonom. Kakor pa ste slišali iz ust gosp. računskega svetnika Lindtnerja, stvar ni tako enostavna, da bi se dala tako lahko urediti. To je računska stvar, ki je silno težka.

Gospoda, če pogledate v letno poročilo, se prepričate, da so ti računi tako komplicirani, da tak provizoričen sklep ni na mestu.

Predlagam torej, da se resolucije, ki jih je stavil tovariš Mandelj, odkažejo finančnemu odseku, ki naj o njih poroča.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena ter ima gospod poročevalec končno besedo.

Poročevalec Povše:

Z ozirom na pojasnila g. računskega svetnika Lindtnerja in z ozirom na misli, ki jih je razvil g. finančni referent deželnega odbora, ki stavi predlog, da se naj resolucije, ki jih je prečital tov. Mandelj, odkažejo finančnemu odseku v proučevanje in poročanje, ne bom obširneje nadaljeval, kajti v prvem svojem govoru sem že itak pokazal, kako se je vsa zadeva razvila. Predlagam, da se računski zaključek melioracijskega zaklada za leto 1908. in 1907. odobri, resolucije pa izroče finančnemu odseku v nadaljno posvetovanje in poročanje.

Deželni glavar:

Mi bomo torej glasovali. Predlog finančnega odseka je, da se odobre računski sklepi melioracijskega zaklada za leto 1907. in 1908.

Gospodje, ki ste za ta predlog g. poročevalca izvolite vstati!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je sprejet.

Glede resolucij, ki jih je svetoval g. poslanec Mandelj, nasvetuje gospod referent finančnega odseka, da se odstopijo finančnemu odseku.

Gospodje, ki ste za ta predlog, prosim vstanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto in s tem je rešena ta točka dnevnega reda. Na vrsti je sedaj točka:

9. Ustno poročilo finančnega odseka:

k) o računskih sklepih bolničnega, blazničnega, porodničnega in najdenskega zaklada za leto 1908 in izkazih imovin teh zakladov koncem leta 1908 (k prilogi 68.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

k) über die Rechnungsabschlüsse des Krankenhaus-, Irrenhaus-, Gebärdhaus- und Findelfondes pro 1908 nebst den Vermögensnachweisungen dieser Fonds mit Ende 1908 (zur Beilage 68).

Poročevalec Pogačnik:

Visoki deželni zbor! Deželni odbor je predložil računске sklepe bolničnega, blazničnega, porodničnega in najdenskega zaklada za leto 1908. in pa za leta od 1900 do 1907.

Finančni odsek predlaga:

Visoki deželni zbor skleni:

„I. Računski sklepi bolničnega, blazničnega, porodničnega in najdenskega zaklada za leto 1908. in za leta 1900. do 1907. se odobre.

II. Razkaz čiste imovine koncem l. 1908.:

bolničnega zaklada v znesku . . .	711.526 K 92 h
blazničnega „ „ „ . . .	164 640 „ 30 „
porodničnega „ „ „ . . .	15.900 „ — „
najdenskega „ „ „ . . .	14.600 „ — „

se vzame naznanje.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena. Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki pritrdite predlogom finančnega odseka, prosim, vstanite!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto in torej je rešena ta točka dnevnega reda. Na vrsto pride točka:

9. Ustno poročilo finančnega odseka:

1) o računskem sklepu pokojninskega zaklada okrožnih zdravnikov za leto 1908 (k prilogi 82.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

1) über den Rechnungsabschluß des Pensionsfondes der Distriktsärzte pro 1908 (zur Beilage 82).

Poročevalec Pogačnik:

Finančni odsek se je bavil s prilogo 82., katera obsega računski sklep pokojninskega zaklada okrožnih zdravnikov za l. 1908. in pretekla leta in predlaga:

Visoki deželni zbor skleni:

„I. Računski sklep pokojninskega zaklada okr. zdravnikov za leto 1908. se odobri.

II. Razkaz imovine pokojninskega zaklada okrožnih zdravnikov koncem leta 1908. v skupnem znesku 35.262 K 35 h se vzame na znanje.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki pritrjujete predlogom finančnega odseka, izvolite vstati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto in s tem je rešena črka l). št. 9.

Gospodje, sedaj bi jaz sejo prekinil in bi do-
ložil nadaljevanje na 4. uro popoldne. Prekinem sejo.

(Seja prestane ob 12. uri 40 min. po-
poldne in se nadaljuje ob 4. uri 15 min.
popoldne. — Die Sitzung wird um 12 Uhr
40 Min. nachmittags unterbrochen und um
4 Uhr 15 Minuten nachmittags wieder aufge-
nommen.)

Deželni glavar:

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend.)

Prekinjena seja se nadaljuje. Na vrsto pride
sedaj točka:

9. Ustno poročilo finančnega odseka:

m) o računskem sklepu gledališkega za-
klada za leto 1908 (k prilogi 72.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschus- ses:

m) über den Rechnungsabschluß des
Theaterfondes pro 1908 (zur Bei-
lage 72).

Prosim gospoda poročevalca, da uvede razpravo.

Poročevalec Kobi:

Visoki zbor! Deželni odbor predlaga računski
sklep gledališkega zaklada za leto 1908., ki izkazuje
dohodkov 6.460 K 15 h, troškov pa 26.546 K 14 h,
tako da ostane primanjkljaja 20.085 K 99 h.

Finančni odsek predlaga:

Visoki deželni zbor skleni:

I. Računski sklepi gledališkega zaklada za leto
1908. in za leta 1900 do 1907. se odobre.

II. Razkaz čiste imovine koncem leta 1908. v
znesku 348.317 K 74 h se vzame na znanje.“

Deželni glavar:

Gospodje, debata je otvorjena o prilogi 72.
oziroma o poročilo finančnega odseka. Želi kdo
besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, bomo glasovali.

Tisti gospodje, ki pritrđite predlogu finančnega
odseka, da se odobri računski sklep gledališkega
zaklada za leto 1908. kakor tudi za leta 1900 do
1907. in da se vzame na znanje razkaz čiste imovine
koncem leta 1908. v znesku 348.317 K 74 h iz-
volite vstati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto, in s tem je ta točka dnevnega reda
rešena.

Dalje pride:

9. Ustno poročilo finančnega odseka:

n) o računskem sklepu garancijskega
zaklada dolenskih železnic za l. 1908
(k prilogi 78.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschus- ses:

n) über den Rechnungsaus-
schluß des Gar-
antiefondes der Unter-
krainer-Bah-
nen pro 1908 (zur Beilage 78).

Poročevalec Kobi:

Deželni odbor predlaga računski sklep gar-
ancijskega zakladā dolenskih železnic za leto 1908.
in sicer z dohodki 195.360 K 31 h in troški
162.631 K 45 h ter s končno imovino 1.199.825 K
36 h. Predlagam v imenu finančnega odseka:

Visoki deželni zbor skleni:

„I. Računski sklepi garancijskega zaklada do-
lenskih železnic za l. 1908. in za l. 1900 do 1907.
se odobre.

II. Razkaz imovine koncem l. 1908. v znesku
1.199.820 K 36 h se vzame na znanje.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena. Hoče li kdo govoriti.

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — torej bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrjujete predlogu finančnega
odseka glede garancijskega zaklada dolenskih že-
leznic, izvolite vstati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

9. Ustno poročilo finančnega odseka:

o) o računskem sklepu deželnega pos-
ojilnega zaklada za leto 1908 (k pri-
logi 67.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschus- ses:

o) über den Rechnungsabschluß des
Landesanlehensfondes pro 1908 (zur
Beilage 67).

Prosim gospoda poročevalca, da uvede razpravo.

Poročevalec Lenarčič:

Visoka zbornica! Čast mi je, poročati v imenu
finančnega odseka o računskem sklepu deželnega
posojilnega zaklada za l. 1908., priloga 67. Kakor
je gospodom znano, obstoja ta zaklad od tedaj,
ko se je zemljiška odveza izvršila. Stanje tega za-
klada začetkom leta 1908. znašalo je 5.670.600 K.
Troški na tem zakladu so po finančnem načrtu:

1. izplačilo izžrebanih obveznic	189.800 K — h
2. obresti obveznic	227.064 „ — „
3. donesek pokojninskemu za- kladu deželnih uslužbencev	66 „ 66 „
in končno razni troški	2.283 „ 05 „

Pripomniti mi je glede tega računa, da je
primanjkljaj, katerega se je bilo proračunilo na
405.200 K se zvišal na 406.549 K 43 h, torej je
primanjkljaj bil večji za 1349 K 43 h; to pa iz
tega vzroka, ker je bilo potrebno nabaviti si, novih
pol za kupone teh obveznic.

Končni račun izkazuje torej, da znaša čisti dolg koncem l. 1908. 5,493.200 K, da se je torej znižal za 177.400 K.

Usojam si predlagati:

Visoka zbornica skleni:

„I. Računski sklepi deželnega posojilnega zaklada za l. 1908. in za l. 1900—1907. se odobre.

II. Razkaz čistega dolga koncem l. 1908 v znesku 5,493.200 K se vzame na znanje.“

Deželni glavar:

Gospodje, ste slišali predlog finančnega odseka.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — torej glasujemo.

Gospodje, ki pritrđite temu predlogu, izvolite vstati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

In sedaj pride na vrsto zadnja točka dnevnega reda, to je:

9. Ustno poročilo finančnega odseka:

p) o računskem sklepu deželnega zaklada za leto 1908 (k prilogi 84.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

p) über den Rechnungsabschluß des Landesfondes pro 1908 (zur Beilage 84.).

Prosim gospoda poročevalca, da uvede razpravo.

Poročevalec dr. Krek:

Visoka zbornica! Tudi leta 1908. moral je deželni zaklad dodati to, kar je kje manjkalo in ti dodatki iz deželnega zaklada, ti troški z dohodki vred so v računskem sklepu tega zaklada. L. 1908. se konča s prebitkom 9343 K 83 h. Moja dolžnost je samo, na to opozarjati, da se iz tega prebitka nikakor še ne da sklepati na ugodne finance naše dežele. Ta prebitek je popolnoma slučajen. Ne štejem sicer med slučajnosti tega, da se je konsumni davek v naši deželi to leto znatno pomnožil, in da je vsled tega tudi naklada na konsumni davek bila večja, kakor prejšnja leta. To je veselo znamenje, to je tisto znamenje, ki ga moremo še iz drugih faktorjev konstatirati, in ki dokazuje, da blagostanje v naši deželi trajno raste, toda ti prebitki oziroma ti večji dohodki bi nikakor ne mogli zaprečiti deficita, ako bi se slučajno to leto ne bilo zgodilo nekaj posebnega. Leta 1905. je deželni zbor, kakor znano, sklenil, da se doklade od davka na hiše v ozemlju prizadetem po potresu polajšajo in da se to, kar je bilo že prej plačanega, vrne hišnim posestnikom. V to svrhu je bilo potem v proračun za leto 1908. postavljenih 200.000 K, češ da naj se izplačajo hišnim posestnikom. To se pa ni zgodilo in od tod datira ta prebitek.

S tem sem glavno stvar pojasnil in drugega mi ne preostaja, kakor da prosim gospode, da naj

pritrđijo predlogu finančnega odseka, ki ga zastopam in ki se glasi:

Visoki deželni zbor skleni:

„I. Računski sklepi deželnega zaklada za l. 1908 in za l. 1900—1907. se odobre.

II. Razkaz čiste imovine koncem l. 1908. v znesku 4,819.068 K 86 h se vzame na znanje.“

Deželni glavar:

Želi kdo govoriti k tej točki dnevnega reda.

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki pritrđijo predlogom finančnega odseka glede računskega zaključka deželnega zaklada za leto 1908. in preteklo dobo od 1900—1907., ki gredo na to, da se ti računski sklepi odobre in vzame na znanje razkaz čiste imovine koncem leta 1908 v znesku 4,819.068 K 86 h izvolijo naj vstati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto in s tem je rešen dnevni red.

Sedaj pride na vrsto utemeljevanje nujnega predloga gospodov poslancev profesorja Jarca in dr. Šusteršiča in tovarišev glede ravnanja organov c. kr. splošnega preizkuševališča za živila v Gradcu pri preiskovanju mleka na Kranjskem. Prosim na prvem mestu podpisane gospoda predlagatelja prof. Jarca, da utemelji nujnost tega predloga.

Poslanec Jarc:

Visoka zbornica! Kdor motri položaj našega kmetijstva s stališča razmer našega kmeta, s stališča domačih gospodarskih potreb in svetovnega trga, mora priznati, da je bodočnost našega kmetijstva zavisna od tega, da se v produkciji izvrši popoln preobrat, preobrat namreč od poljedelstva do živinoreje. Zato je z veseljem pozdravljati vsako akcijo, ki meri na to, da se povzdigne živinoreja in tudi tista njena stranska panoga, ki je najbolj plodonosna, da se povzdigne naše mlekarstvo.

Kranjska dežela se danes lahko pohvali, da je ena izmed alpskih dežel, ki so v tem oziru kvantitativno relativno na najvišji stopinji. S ponosom lahko gledamo na druge dežele, na Koroško in Štajersko, ker imamo 80 mlekar, in sicer deloma združnih, deloma privatnih. Poleg tega imamo pa tudi na Vrhniki mlekarsko šolo, ki izvrstno uspeva in jo hvali vsak tujec, ki jo pride pogledat. Posledica tega našega stremjenja za povzdigo mlekarstva je, da se je eksport mleka iz Kranjske neverjetno povzdignil. Danes eksportira kranjski kmet mleka v vrednosti čez en milijon kron (Klic na levici — Huť lints: „Čujte!“), in sicer na svoj naravni trg, v Trst, na Reko, v Pulj, Opatijo itd. Danes zalaga kranjsko mleko tudi razne prekmorske družbe. Vsa ta akcija je hvalevredna, ker je povzdignila blagostanje prebivalstva naše dežele.

Ali, gospoda moja, v zadnjem času se je pripetilo nekaj, kar bi bilo, če bi se ponavljalo, v stanu, zavreti nadaljni razvoj našega mlekarstva, da,

celo ga uničiti. Od strani organov c. kr. splošnega preizkuševališča v Gradcu se je uvedla nasproti našemu mlekarstvu praksa, ki je povzročila med kmečkim prebivalstvom opravičeno ogorčenje in razburjenje. Naj opišem poponoma suho ta dejstva.

Novembra meseca lanskega leta prišla sta dva organa omenjenega zavoda v okolico škofjeloško in priskavala mleko tudi iz selške in poljanske doline. Prišla sta tudi na Dolenjsko in preiskavala mleko, ki se je oddajalo v mlekarne v Šmarju, v Škocijanju in mislim tudi v Grosuplju. Prijetna posledica je bila, da so na podlagi teh preiskav bili kmetje zadržniki, člani dotičnih mlekarj obsojeni od okrajnih sodišč v Škofji Loki, Ljubljani in Višnji gori na podlagi § 14. zakona o živilih in se jim naložile sila ostre kazni do 30 in celo 50 K. (Klici na levi — Ruže links: „Škandal! Kakšna je ta justica? Sramota!“) V motivih razsodb je bilo navedeno po certifikatih, ki jih je izdalo c. kr. preizkuševališče, da je bilo mleko deloma vodeno, deloma blatno in nesnažno in da ni bilo sposobno, da bi ga uživali dojenčki. O prvih dveh napakah mleka izpregovorim pozneje; kar se pa tiče zadnje, še najboljšo mleko ni sposobno, da bi ga uživali dojenčki, ampak mora biti še prej sterilizirano, da se uničijo bacili. Tega menda gospodje preiskovalci sploh niso vedeli. (Poslanec — Abgeordneter dr. Šusteršič: „Sploh nič ne vedo kaj so dojenčki! Taki ljudje pridejo k nam kot strokovnjaki! Tam v Gradcu naj ostanejo!“)

Da pokažem, kako daleč so šli naši prijatelji, naj navedem, da so kmetje v Škofji Loki plačali povprek po 8 K kazni in po 7 K 50 h za stroške, tako da je pri 150 zadržnikih znašala vsota kazni in povračilo stroškov 14.000 K. (Klici na levi. — Ruže links: „Čujte! To je škandal! To je državna subvencija za živinorejo!“) To je veliko večja vsota, kakor jo je osrednja vlada dala kdaj naši deželi kot podporo za živinorejo; to je sigurno! (Poslanec — Abgeordneter dr. Zajec: „Proč od Gradca!“) Poznam položaj, ki je vsled takega postopanja med kmečkim ljudstvom; razpoloženje našega kmečkega ljudstva je tako, da bo, če se bo ta praksa ponavljala, kmalu konec mlekarne v naši deželi. (Poslanec — Abgeordneter dr. Šusteršič: „Tako je!“)

Od raznih privatnih strani so se uvedle poizvedbe, in na podlagi teh poizvedb smo stavili s tovariši Slovenske Ljudske Stranke nujni predlog, ki je v razpravi.

Grajati moramo na postopanju dotičnih organov več dejstev. V prvi vrsti dejstvo, kako se je preiskavalo mleko.

Tista dva organa sta se postavila pred mlekarjo. Legitimacije sta imela samo v nemškem jeziku. Slovenski kmetje bi bili najboljšo storili, da bi ju pognali, od koder sta prišla. (Poslanec — Abgeordneter dr. Šusteršič: „Iz Gradca sta prišla!“ — Klic — Ruž: „Pognali bi ju naj, da bi po copatah šla domov!“) Slovenski znala nista, da bi mogla kmete zaslišati. Odlila sta mleko iz vrčev, nekaj kubičnih cm mleka pa sta prav previdno pustila na dnu, in to mleko

sta potem poslala v Gradec, da se preišče v preizkuševališču. (Klic na levi — Ruž links: „Škandal!“)

Gospoda moja, kdor tako preiskuje mleko pred mlekarjo, predno se je še oddalo v mlekarjo, kjer bi se osnažilo, ta pozablja popolnoma, da je naš kmet — kmet male parcele. Naš kmet ni v položaju, da bi si sam nabavil drage čistilnice in sam doma v njih čistil mleko. Mi smo ravno zato ustanovili zadržne mlekarne, da se obdelavanje mleka vrši skupnim potom v skupnih čistilnikih, tako v Škofji Loki, kakor v drugih mlekarjnah. (Poslanec — Abgeordneter dr. Šusteršič: „Ampak ti strokovnjaki v Gradcu tega ne vedo!“) Ti gospodje ne vedo, v kakšnem stanu je pri nas živinoreja, da je šele v povojih, kakor je tudi na Koroškem in Štajerskem. Ti gospodje pozabljajo, da smo šele pričeli akcijo za zboljšanje hlevov in da se šele začenja racionalno ravnanje s krmo; pozabljajo, da so naši hlevi še sploh blatni, da so še polni prahu, ki se lahko vsede na mleko, ko se molze. (Poslanec — Abgeordneter dr. Lampe: „Saj hlevov sploh ne poznajo!“ — Poslanec — Abgeordneter dr. Zajec: „Na Štajerskem in Koroškem je še slabše!“ Tam naj delajo, da bo boljše! — Poslanec — Abgeordneter dr. Šusteršič: „Na Oberštajer naj hodijo!“)

Sicer pa, kdo je odgovoren? Ne posamezni kmetje, ampak zadruga, oziroma posestnik privatne mlekarne, ki spravlja mleko v konsum, je odgovoren za kakovost mleka. Ravno zaradi tega imamo mlekarne, da mleko preiščejo in očistijo, slabo mleko pa zavrnejo in kaznujejo tiste, ki bi prinašali slabo mleko. Ravno v tem leži veliki vzgojni moment mlekarjkih zadrug, da se ljudje privadijo prinašati samo pošteno in dobro mleko. Ako so torej gospodje iz Gradca hoteli koga kaznovati, naj bi bili prijeli organe zadržnih mlekarj in posestnike privatnih mlekarj, nikakor pa ne ubogih kmetov.

Mi moramo vprico teh dejstev odločno zahtevati, da se zaslišijo o tem vprašanju, predno se vršijo nadaljnje razprave. Ljudje, ki poznajo naše razmere, da se zaslišijo naši domači zvedenci.

Naj o zanesljivosti teh graških strokovnjakov navedem še nekaj drugega. Eden teh gospodov, ki je sedaj oficijal, je bržkone vsled tega posebno usposobljen za svoj posel, ker je bil svojčas komij. (Klic — Ruž: „Čujmo!“ — Smeh — Gelächter.)

Značilno je tudi to, in za to imamo priče, da sta prišla izvedenca na Dolenjskem k nekemu gostilničarju, kjer sta bila pogoščena, in ko sta odšla, se je mož hvalil, da k njemu že ne bo nihče več prišel mleka preiskavat! (Klici — Ruže: „Čujmo! To je škandal!“)

Zato se glasi prvi del nujnega predloga, ki smo ga stavili danes s tovariši, takole:

„Visoki deželni zbor skleni:

Č. kr. vlada se pozivlje, da najstrožje preišče, ali so postopali organi c. kr. splošnega preizkuševališča za živila v Gradcu pri omenjenem preiskovanju pravilno. Da se to dožene, se naj zaslišijo pred vsem domači izvedenci, ki gotovo najbolje poznajo razmere mlekarstva na Kranjskem.“

Dalje pa zahtevamo opravičeno, da c. kr. vlada, ki tu pa tam podpira mlekarstvo, ščiti tudi našega kmeta, kadar se mu godi krivica, in če se mu je v tem slučaju zgodila, je dolžnost vlade, da to popravi. Zato se glasi drugi del našega nujnega predloga: „C. kr. vlada se pozivlje, da nemudoma izposluje popolno remediuro in izda potrebne odredbe.“

Ali gospoda moja, vse te besede ostanejo prazne, ako ne dosežemo nečesa, kar je naša želja že leta in leta. Gospoda moja! Z doneski države, dežele in mesta ljubljanskega ustanovilo se je pred desetimi leti v kranjski deželi kmetijsko kemijsko preiskovališče. To preiskovališče delovalo je jako plodonosno. Opozarjam le na izvrstno delovanje veččaka Kramerja in na delovanje današnjega njegovega voditelja inženjerja Turka. Dasi pa to preiskovališče deluje že deset let in je v letu 1909. napravilo nad 6000 preiskujenj, vendar je glas kuratorija, ki želi, da bi se zavodu izposlovala avtorizacija za preiskujenje, da bi preiskovališče ne bilo več privaten zavod, kakor sedaj, — ostal doslej glas vprijočega v puščavi. (Poslanec — Abgeordneter dr. Lampe: „Nobenega odgovora ne dobimo na to!“ — Poslanec — Abgeordneter dr. Šusteršič: „Zato pa nam vlada pošilja svoje oficiale iz Gradca!“) Ta kuratorij je poslal lansko leto, začetkom leta, zopet takšno prošnjo na Dunaj, ali do danes še ni nobenega odgovora.

Jaz bi prosil gospoda deželnega predsednika, naj smatra za svojo častno dolžnost, da to, kar želi cela dežela Kranjska, naši kmetje in ljubljansko mesto, da se to vendar že enkrat izvrši. (Odobranje na levi — Beifall links.) Potem bomo šele popolnoma sigurni, da se ne bodo več delale takšne krivice kmetu, kakor v Škofjeloškem okraju. Zato se glasi tretji del našega predloga:

„C. kr. vlada se pozivlje, da ali pospeši ali ugodno reši prošnjo kuratorija kmet. kemijskega preiskovališča v Ljubljani, da se temu zavodu podeli avtorizacija za preiskavanje živil in užitnin.“

Ako pa slavna vlada ne zaupa temu zavodu, bomo jako zadovoljni, ako ustanovi v Ljubljani svoj lasten zavod. In zato predlagamo še dostavek:

„ali pa ustanovi v Ljubljani državno preiskovališče za živila.“

V interesu našega kmetijstva Vas prosim, da glasujete za nujnost našega predloga. (Odobranje — Beifall.)

Deželni glavar:

Prestopimo na glasovanje.

Tisti gospodje, k priznavate ravnokar slišnemu predlogu nujnost, izvolite vstati.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Nujnost je sprejeta in jaz odkažem ta predlog v pretresovanje upravnemu odseku.

Sedaj pride na vrsto interpelacija gospoda poslanca dr. Šusteršiča in tovarišev zaradi prodaje lesa iz Podmolniškega gozda in jaz prosim gospoda referenta deželnega odbora, prof. Jarca, da izvoli dati odgovor na to vprašanje.

Poslanec deželni odbornik Jarc:

Visoka zbornica!

Interpelacija, ki se je podala do gospoda deželnega glavarja, se glasi sledeče (bere — liest):

„Vprašanje poslancev dr. Šusteršič, Dimnik, Povše in tovarišev, do gospoda deželnega glavarja.

Od neke strani se širijo vesti, da je deželni odbor prodal les iz gozda Podmolnik na tak način, da je dežela pri tem gmotno oškodovana.

Podpisani vprašajo deželnega glavarja, ali je na tej vesti kaj resnice in kaj misli ukreniti, da se take vesti, če so neosnovane, več ne razširjajo.

V Ljubljani, 11. januarja 1910.

Dr. Šusteršič, Dimnik, Povše, Kobi, Hladnik, dr. Žitnik, Perharc, dr. Zajc, Demšar, Jaklič, dr. Krek, Ravnikar, Lavrenčič.“

Kot referentu blazničnega zaklada mi pripada odgovor na to interpelacijo. Naj najprej razložim, kaj je sploh s tem gozdom.

Ko je dežela Kranjska leta 1875. od Valentina Krisperja kupila posestvo na Studencu za skupno ceno 114.740 K, je s tem posestvom dobila tudi gozd v Podmolniku, obstoječ iz parcel št. $\frac{716}{a}$, $\frac{716}{b}$ in $\frac{716}{c}$ v skupnem površju 30 oralov. Vrednost tega gozda je bila takrat cenjena na 16.500 K in je ta znesek zapopaden v gori omenjeni kupnini 114.740 K.

Leta 1880. in 1881. se je povodom zgradbe sedanje blaznice les v gozdu deloma posekal ter se je les porabil za napravo zveznih hodnikov in in za strešne stole navrh poslopij. Vrednost dotičnega lesa je ceniti na okroglo 8000 do 9000 K.

Od tega časa dalje se je vsako leto čistil gozd in se je sekalo drevje za domačo porabo, posebno za vzdrževanje lesenega kritja obmejnega zidu ter deloma za napravo drv. Vrednost omenjenega vsakoletnega izkoriščenja je ceniti na 300 do 400 K.

Za pogozdovanje se od tega časa dalje ni ničesar izdalo, le v „lesinah“, to je na zahodnem delu se je nasadilo približno 800 do 1000 smrek; ta naraščaj je star 10 do 12 let.

Letni redni troški, kateri so bili spojeni s posestvom gozda, so znašali in sicer:

Davek približno	95 K
in plača gozdnega čuvaja	72 „
skupaj	167 K

Z dopisom z dne 28. aprila 1908 je c. kr. okrajno glavarstvo naznanilo, da je že l. 1907. bilo od lubadarja napadenih približno 20 smrek, ter je ob enem v zmislu določil § 51. gozdne postave zaukazalo, da se od mrčesa napadeno drevje, kakor tudi v bližini rastoči les povsod po 5 smrek poseka ter skorja z zalego požge.

Upraviteljstvo bolnice je o tem poročalo deželnemu odboru ter predlagalo, da se ves vzhodni del gozda v izmeri 10 do 12 oralov v jeseni poseka ter na pomlad nanovo zasadi s smrekami.

Deželni odbor se je baval s to zadevo v seji dne 8. maja 1908. Takratni poročevalec deželni odbornik gospod dr. Tavčar je predlagal rešitev v zmislu poročila upraviteljstva deželnih dobrodelnih zavodov, predlog se je sprejel in v zmislu dotičnega deželnoodborovega sklepa se je odpisalo potem upravništvu deželnih dobrodelnih zavodov tako-le (bere — lieft):

„Rešuje tamošnje poročilo z dne 2. maja t. l. št. 2667., o nastopu lubadarja v blazničnem gozdu, naroča deželni odbor ob vrnitvi odloka c. kr. okrajnega glavarstva v Ljubljani z dne 28. aprila t. l., št. 9794, kakor sledi:

I. Od lubadarja napadenih 23 smrek je takoj posekati ter pod št. 2 glavarstvenega odloka ukazani naredbi ustreči in posekati 5 dreves na prisojni strani.

II. Celi vzhodni del gozda v izmeri 10 do 12 oralov je v jeseni izsekati in na pomlad nanovo zasaditi s smrekami.“

V zimi 1908/09 se to posekanje ni izvršilo in upraviteljstvo deželnih dobrodelnih zavodov poroča, da se je opustilo zaradi tega, ker je bila zima zgodnja in prehuda. Vsled tega se je to delo odložilo na leto 1909. Meseca avgusta 1909 pa je bilo že treba posekati 187 smrek, katere so bile od lubadarja uničene, kar svedoči, da se je mrčes v gozdu zaredil in da je pretiła nevarnost ne le lastnemu posestvu, marveč tudi onim sosedov.

Na podlagi prej omenjenega dovoljenja je upraviteljstvo povabilo tesarja Zakotnika in Pusta, da položita ponudbo za posekanje gozda, ker se posekanje istega v lastni režiji ni moglo izvršiti. Lesni trgovec Zakotnik se povabilu ni odzval, dočim je tesarski mojster Pust pravočasno vložil ponudbo. Upraviteljstvo je čakalo na ponudbo Zakotnika čez določeni rok 8. decembra do 22. decembra 1909, a ker se Zakotnik še vedno ni oglasil, izročilo je posekanje dotičnega dela gozda na podlagi prej omenjenega dovoljenja deželnega odbora tesarju Pustu.

Tako poroča namreč upraviteljstvo deželnih dobrodelnih zavodov.

Po ponudbi Pustovi, katero je vodstvo deželnih dobrodelnih zavodov z ozirom na odlok deželnega odbora z dne 16. maja 1908, št. 6336, sprejelo, bi se imel gozd posekati v treh zaporednih letih in sicer prvo leto del parcel $\frac{716}{b}$ in $\frac{716}{c}$ v obsegu 12 oralov, 1316 kvadratnih sežnjev, dočim se je za posekanje ostalega dela gozda pridržalo dovoljenje deželnega odbora.

Po dogovoru bi imel Pust plačati za 30 oralov 154 kvadratnih sežnjev vkup 15.048 K, to je za oral 500 K.

Deželni odbor je o tem sklepu vodstva deželnih dobrodelnih zavodov, namreč o odobritvi Pustove ponudbe izvedel šele prve dni meseca januarja. Oficijelnega poročila ni dobil sploh dotlej nobenega. Konstatiralo se je, da je odobritev pogodbe bila nepravilna, ker vodstvo ni bilo opra-

vičeno, na svojo roko pogodbe sklepati (Poslanec dr. Lampe: „Mi nismo nič vedeli o tem!“), in zato se je sekanje takoj ustavilo in, dasiravno tega ni bilo treba, — ker je vsa stvar rešena že s tem, da je pogodba, ker se je nepravilno sklenila, neveljavna — dal je vendar deželni odbor gozd ceniti po izvedencu, gozdarskem svetniku Putticku.

Naj navedem iz njegovega poročila nekatere točke in sicer, ker je poročilo spisano nemški, v nemškem jeziku.

Tako se glasi ena točka (bere — lieft):

„Der gesamte Holzmassenvorrat der zur Abstockung bestimmten Waldbestände repräsentiert einen Verkaufswert von 17.607 K.“

Važne so pa še druge opazke v tem poročilu, ki kažejo, da je upraviteljstvo deželnih dobrodelnih zavodov precej natančno zadelo vrednost. Gozdarski svetnik Puttick namreč pravi (bere — lieft):

„Die Lieferungskosten für 1 m³ Nutz- oder Brennholz stellen sich verhältnismäßig hoch, da die Kommunikationsmittel ungünstig sind. Primitive Ziehwege und Erdriesen innerhalb und an den Grenzen der Waldparzelle dienen zur Bringung der Hölzer herab zum Gemeindewege. Dieser vermittelt ferner die Holzfracht aus der Waldung zur Ortschaft Podmolnik und weiter zur Bezirksstraße. Wegen des schlechten Zustandes dieser Gemeindewege können mit einem zweispännigen Fuhrwerk nicht mehr als 1,5 m³ Holz verfrachtet werden.“

Torej to je na vsak način tudi upoštevati pri prodaji dotičnega lesa.

Važna je pa nadaljnja opazka Puttickova, ki dokazuje; da se v prejšnjih letih nihče ni brigal za gozd, in če se je v njem vgnezdil lubadar, sedanjega deželnega odbora na tem ne zadene nobena krivda.

Puttick pravi namreč (bere — lieft):

„Hinsichtlich der Waldbestände ist zu bemerken, daß dieselben nach der vor zirka 25 bis 30 Jahren erfolgten Abstockung einer größeren Anzahl von Bauhölzern der lieben Natur überlassen waren. Künstlich wurde nur die Teilfläche Nr. 17 aufgeforstet. Dort, wo die Nadelhölzer damals abgestockt wurden, haben sich die jetzt vorhandenen Laubhölzer ausgebreitet. Seitdem gelangten nur die vom Borkekäfer befallenen Fichtenstämme zur Fällung, obzwar die anbrüchigen, kernfaulen und überständigen Althölzer, sowie ferner auch die unterdrückten Stangenhölzer schon vor einem vollen Dezennium zum Vorteile des Waldes und des Waldbesizers herausgehörten.“ (Posl. dr. Lampe: „Takrat bi se bilo moralo sekati!“)

Torej sedanji deželni odbor gotovo ni kriv, če je danes gozd manj vreden, kakor je bil pred 10 leti.

Sicer pa še izjavljam, da se bo deželni odbor z zadevo glede prodaje lesa iz gozda baval v jutrišnji svoji seji. (Odobranje na levi. — Beifall links.)

Poslanec dr. Šusteršič:

Prosim besede za predlog v formalnem oziru.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Šusteršič ima besedo.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Predlagam, da se o tem odgovoru otvori debata.

Deželni glavar:

Stavljen je predlog, da se o odgovoru na interpelacijo otvori debata.

Po določitih § 23. poslovnika je dopustna debata, če jo sklene deželni zbor. V tej debati se smejo staviti in razpravljati tudi predlogi. Bomo torej sedaj glasovali o tem ali bodi v odgovoru na interpelacijo debata ali ne.

Tisti gospodje, ki ste zato, da se prične debata o tej interpelaciji oziroma o tem odgovoru nanjo, izvolite vstati.

(Zgodí se — Gefchieht.)

Debata je otvorjena, k besedi se je oglasil gospod poslanec dr. Šusteršič.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Iz dveh vzrokov sem stavil predlog, da se o odgovoru na mojo interpelacijo otvori debata. En razlog je ta, da se zadeva, katera se je v groteskno potvorjeni obliki obravnavala v javnosti, popolnoma razjasni in sicer s tem, da se da vsakemu prilika kritikovati, kar je za kritikovati in da se na ta način popolna in absolutna jasnost ustanovi v tej zadevi. Gospoda, večina deželnega odbora je sedaj v rokah S. L. S. in jaz danes izjavljam in bom vedno to povdarjal, da stojimo mi na stališču, da ima vse poslovanje deželnega odbora se vršiti pod kontrolo najširše javnosti in zato bomo v vsakem takem slučaju stvar spravili pred plenum, da se tukaj odkrito pred vsjo javnostjo razpravlja. Če bo kaka kritika utemeljena, se jej bomo pridružili, ako pa ne bo utemeljena, jo bomo zavrnil, in ako se pokaže, da se je namenoma obrekovalo, bomo tudi postavili obrekovalca na pranger.

Tedaj v tem slučaju se je gotovo po nepotrebnem ta zadeva potvorila in razpravljala v javnosti v neresnični obliki in z neresnično vsebino na način, s katerim so se gotovo daleč prekoračile meje dopustne in dostojne kritike. Reči moram, da sem z odgovorom, katerega je dal deželni odbor, v glavnih potezah zadovoljen in da sem popolnoma pomirjen, da v tej zadevi sedanjega deželnega odbora ne zadene niti senca kake krivde, če tudi se je pisalo v javnosti, da je g. deželni odbornik dr. Lampe prodal gozd, ki je vreden 60.000 ali celo 80.000 K ali koliko, za 16.000 K, medtem ko sedaj vemo, da je edini referent deželnega odbora, ki je s to zadevo imel opraviti, gospod deželni odbornik dr. Tavčar, šefredakter tistega lista, ki je to pisal in dasiravno vemo, da gospod deželni odbornik dr. Lampe s to stvarjo nikdar ni bil niti v najmanjšem stiku, ravnotako ne on, kakor tudi ne nobeden drug član naše stranke.

To je ena stran te stvari. Sedaj pa pride druga stran in tukaj je kritika popolnoma utemeljena, kritika namreč v tem oziru, da je vodstvo uprave deželne bolnice in blaznice v tem slučaju brez vsakega dvoma četudi, očitvidno le v zmoti prekoračilo svoj delokrog. To je gotovo, da na podlagi tistega odloka deželnega odbora, na katerega se sklicuje vodstvo deželnih dobrodelnih zavodov, da se na podlagi tega odloka z dne 16. maja 1908, ki se je bil izdal na podlagi predloga gospoda referenta dr. Tavčarja, upravnik bolnice ni bil opravičen potrditi to pogodbo, kajti tisti odlok se je le nanašal na en del gozda, obsegajoč 10 ali 12 oralov, medtem ko je upravništvo deželnih dobrodelnih zavodov sklenilo pogodbo za posekanje celega gozda v obsegu 30 oralov. Torej s tem, gospoda, je upravništvo, četudi, kar rad priznam, bona fide, prekoračilo svoj delokrog, bistveno prekoračilo obseg odloka deželnega odbora z dne 16. maja 1908. Reči moram tudi, da razumeti ne morem, zakaj da v tem po mojih mislih vsaj, precej jasnem slučaju upravništvo ni nastopilo normalne poti in predložilo Pustovo ponudbo deželnemu odboru! Pritrjujem pa tudi nazoru gospoda poročevalca, da ta pogodba veljavna biti ne more, ker je to pogodbo potrdila oseba, ki za to ni bila opravičena. Mislim torej, da imamo tukaj opraviti z ničevno pogodbo in da bo deželni odbor moral sedaj samo izvajati tiste konsekvence, ki so potrebne, da se dežela varuje vsake škode. To je eno. Potem seveda bo deželni odbor moral gledati tudi nato, da se taki slučaj v bodoče ne bodo več ponavljali in da bo deželni odbor iskal in našel sredstva in pota, da se taki slučaj, ponovljeno priznam, da se je predstoječi sjučaj zgodil bona fide, saj je mala fides pri sedanjem vodji bolnice gospodu dr. Gregoriču v vsakem slučaju sploh popolnoma izključena, da se taki slučaj ne bodo več ponavljali ne pri tem, ne pri drugih deželnih uradih.

To je eno. Oglasil sem se pa k besedi tudi zaradi tega, da stavim en precizen predlog in ta predlog gre na to, da se ta gozd kar najuspešnejše izkoristi; uvažuje naj se pri tem tudi prodaja tega gozda potom javne konkurence pri čemur se pa ima, ob sicer enakih ponudbah, dati prednost eventualni kupni pogodbi občine Dobrunje.

Gospoda moja, vi ste slišali rezultat cenitve od brezdvojnega strokovnjaka gozdarskega svetnika Putticka. Gozdarski svetnik Puttick je cenil vrednost gozda tako, kakor pravilno ceni take vrednosti temeljito teoretično izobražen gozdar, ampak mi vsi vemo, da take cenitve teoretikov, četudi imajo le-ti za seboj veliko prakse, niso glede visočine vrednosti na zgoraj absolutno zanesljive. Imam nekaj skušenj v teh stvareh in eno rečem, če pošljemo ceniti kak gozd prijatelja Kobija, je ta cenitev za določitev prodajne cene bolj zanesljiva, kakor če jo izvrši katerikoli c. kr. gozdar ali druga teoretično izobražena oseba; kajti praktičen lesni trgovec vse drugače upošteva lokalne razmere in možnost, blago v danem momentu, v danih okolnostih v de-

nar spraviti, nego katerikoli bolj birokratično izobražen mož. In pride v tem slučaju nekaj prav posebno v poštev, namreč, da obstoji v ljubljanski okolici pomanjkanje lesa. Kmetom v ljubljanski okolici manjka lesa in zato je les zanje veliko večje vrednosti, in tako vemo in smo slišali od absolutno zanesljive strani, da je les v tem gozdu vendarle vreden kakih 28.000 K, da je baje določena oseba izjavila, da je pripravljena to vsoto dati za ta gozd. Iz tega vidimo tedaj, da se ni naslanjati samo na uradno cenitev, ampak, da je treba poslužiti se še druge možnosti, da se ta gozd kolikor mogoče ugodno eksploatira.

Tedaj imam pri tej stvari dve strani pred očmi. Prvič mislim, da je gotovo, da bo deželni odbor razveljavil pogodbo s Pustom, ki je ničeva, drugič pa, da bo deželni odbor vse potrebno ukrenil, da se ta gozd temeljito eksploatira oziroma, da se proda po kolikor mogoče ugodni ceni. Gospodje, za deželo ta gozd ni bil ravno posebno rentabel. Če računamo vse skupaj in upoštevamo troške in dohodke tega gozda, kar jih je bilo 34 let nazaj — gozd se je kupil menda leta 1875. — vidimo, da je rentabiliteta bila minimalna. In za deželo sploh ne kaže, biti posestnik enega gozda v obsegu 30 oralov. Za tako majhen obseg vendar ni mogoče držati potrebnega aparata, da bi se gozd pravilno upravljal. Posledica je potem, da se tak gozd zanemarja, kakor se je godilo spodmolniškim gozdom, ki je postal pravi škandal za deželo. Vsaj smo čuli, da so vsled malomarnosti pri upravljanju tega gozda ki je bil po lubadarju napaden, že tudi naskočeni od tega mrčesa sosedni gozdi. To so nanesele te razmere, ker kakor rečeno, dežela pravilnega gospodarstva, ki bi se še rentiralo, za tako majhen objekt ne more vzdrževati.

Iz vseh teh razlogov predlagam sledečo resolucijo :

„Deželni zbor skleni :

Deželni odbor se pozivlje, da gozd Podmolnikom kar najuspešneje izkoristi v prid deželi; zlasti naj uvažuje prodajo gozda potom javne konkurence, pri čemur se pa ima ob sicer enakih ponudbah, dati prednost eventualni kupni ponudbi občine Dobrunje.“

Zadnji stavek predlagam zaradi tega, ker se, kakor vem, občina Dobrunje zanima za nakup gozda in ker dalje vemo, da je pomanjkanje lesa v ljubljanski okolici splošno. Tedaj moramo smatrati le kot pravično, ako se v tem slučaju — ceteris paribus — v slučaju prodaje gozda da domačinom v Dobrunjski občini prednost.

Prosim Vas, gospoda moja, da ta predlog sprejmete. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Deželni glavar

Otvorjam debato o ravnokar slšanem predlogu. Gospod poslanec dr. Tavčar ima besedo.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Jaz bi se v to razpravo morda niti ne bil utaknil, da ni častiti gospod tovariš dr. Šusteršič zopet zajahal tistega starega konja in trdil v svojem govoru, da sem jaz šefredakter „Slovenskega Naroda“ in da se je v tem slučaju obrekovalo in lagalo. To očitjanje je padlo name, ker sem po mnenju častitega vodje Slovenske Ljudske Stranke šefredakter „Slovenskega Naroda.“ Jaz pričakujem tudi od gospoda tovariša dr. Šusteršiča toliko lojalitete, da bo verjel besedam, katere sem že enkrat zapisal, in ki so do pike resnične. Napadel me je v svojem listu gospod dr. Lampe, kateremu se je v javnosti očitalo, da je on prodal dotični gozd. Jaz sem takoj odgovoril gospodu dr. Lampetu, da sem bil tisti čas odsoten iz Ljubljane in da sem za pisavo „Slovenskega Naroda“ v tej aferi ravno tako malo odgovoren in na njej ravno tako nedolžen, kakor on. Če to danes zopet izjavljam, mislim da smem tudi od g. dr. Šusteršiča pričakovati, da mi bo verjel in da bo že enkrat prenehal s tistimi starimi frazami o mojem šefredakterstvu in moji zmožnosti lagati in koga obrekovati. Priznavam, da se je gospod dr. Lampe po pravici lahko čutil žaljenega po javnem pisarenju, katero je pa žalibog enako na obeh straneh. Prepričan sem, če bi se bilo zgodilo mestni občini kaj enakega, da bi se bilo enako ali pa še hujše upilo na drugi strani! Pozneje sem celo stvar preiskal in našel, da je prišla v list iz Dobrunjske občine same. Napadel se je seveda najprej deželni odbor, ker mora pač vsakdo v javnosti misliti, da more in sme sklepati pogodbe v zadevah, katerih vrednost presega znesek 16.000 K, le deželni odbor ali deželni zbor. Javnost si ni mogla misliti, da je dotično pogodbo sklenila postranska oseba brez vednosti deželnega odbora.

Hotel sem pa stvar izvedeti še natančneje. Hitel sem v deželni odbor, in tam se mi je res od gospoda deželnega glavarja z nekakim le njemu prirojenim nasmehljajem pokazal nek akt in nekako namigavalo se mi, da sem bil ravno jaz tisti kritični referent v onem kritičnem času in da sem torej pravzaprav celo nesrečo provzročil jaz. No gospodje, jaz stojim pač na stališču, da takrat, ko je cela ta stvar bila sprožena v deželnem odboru, da takrat deželni odbor ni mogel napraviti drugega sklepa, kakor ga je storil v resnici. Politična oblast je pokazala na eminentno nevarnost, ki je pretila gozdu po lubadarju, in deželni odbor je potem sklenil tiste naredbe, ki jih je zahtevala politična oblast. Nobeden pa ni mogel — in tu povdarjam, da se je šlo le za 12 oralov — nobeden pa ni mogel deželno odborovega sklepa tako tolmačiti, kakor da bi bila uprava deželnih dobrodelnih zavodov upravičena, prodati les brez vednosti deželnega odbora. Zategadelj mislim, da sem v tej zadevi popolnoma nedolžen in mislim, da mi bosta verjela tudi gospoda dr. Šusteršič in dr. Lampe — poslednje že težje — da sem popolnoma nedolžen na tem,

da je prišla zadeva v javnost. Če je pa prišla v javnost, ima vendar svoje dobre posledice. Take stvari morajo nemogoče biti v vsaki javni upravi. Po pravici se zahteva popolna remedura, in dobro bi bilo, da se tudi v tem slučaju doseže popolna remedura!

Deželni glavar:

Dalje sta še oglašena k besedi gospoda poslanca dr. Lampe in potem dr. Triller. Prvi pride do besede gospod poslanec dr. Lampe.

Poslanec dr. Lampe:

Visoka zbornica! Prav je, da se je podmolniška zadeva spravila v zbornici pred celo javnostjo v obravnavo. Predvsem konstatiram, ako meni reče gospod poslanec dr. Tavčar, da on ni dal te stvari v list, da jaz njemu verjamem. Na drugi strani pa tudi konstatiram, da se nam ni šlo za žaljenje kake osebe, ampak treba je bilo, da se enkrat pred javnostjo pribije, koliko so vredna tista očitanja proti deželnemu odboru, ki se dan na dan po celi deželi v „Slovenskem Narodu“ razširjajo. Naj se razširjajo, ampak mi jih bomo tudi pobijali, kajti vsako kritiko, naj bo še tako burna, mi lahko vzdržimo, ker lahko dokažemo, da imamo čiste roke in se po najboljši vesti trudimo pokazati se vredne stališča, na katero nas je postavil deželni zbor. To je treba enkrat za vselej pribiti. Vsaka kritika je vsakomur popolnoma prosta, bodisi to kritika o meni, bodisi o deželnem glavarju, bodisi o kateremkoli deželnem odborniku, samo eno zahtevamo po pravici: lagati se ne sme! Koliko se je v tej politični kampanji po listih in na ljudskih shodih govorilo neresničnega o deželnem odboru in sicer ne samo v tonu, kakoršnega deželni odbor ne zasluži, ampak navajala so se popolnoma napačna dejstva in celo popolnoma napačne številke, in to je vendar jasno, ako kak poslanec, ako celo kak deželni odbornik pride z izmišljenimi številkami, da mu kot takemu svet verjame. Danes smo spravili stvar v zbornico, da se konstatira, kako se dela, in da vsak izve adresu, na katero se ima obrniti, če hoče priti do pravice. In ako se je kak kmet v Dobrunjah, in mogoče je, da je tem potom prišla stvar v list — čutil v predležečem slučaju oškodovanega, on naj ve, da v deželnem dvorcu dobi tistega, kateremu lahko iz oči v oči pove, kaj hoče, in prepričan naj bode, da bo v deželnemu dvorcu tudi lahko našel pravico, in da bomo, kar je v naši moči, tudi v tem vprašanju skrbeli za to, da se vsa stvar pravično uredi (Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links.)

Deželni glavar:

Do besede pride gospod poslanec dr. Triller:

Poslanec dr. Triller:

Visoka zbornica! Lojalno priznavam, da se je v tej zadevi godila krivica gospodu deželnemu od-

borniku dr. Lampetu, in da je on zaslužil zadoščenje, ki se mu je dalo iz ust gospoda poročevalca in tovariša dr. Tavčarja. Toda vzlic temu se mi zdi, da je gospod dr. Lampe pokvaril ves efekt cele stvavi s tem, da se je usedel na visoki prestol sodnika morale, na zatožno klop pa posadil nek list in osebo, ki je baje v zvezi s tem listom. Vzemimo to zadevo trezno in cum grano salis. Zgodila se je — to se ne da tajiti — po vodstvu deželnih dobrodelnih zavodov neka nekorektnost, četudi, kar priznam, bona fide. Ta uprava je prodala deželni gozd za toliko in toliko, (Poročevalec — Berichterstatter Jarc: „Samo les!“) — da les iz gozda in danes lahko rečem: ta pogodba je v dotični občini provzročila po pravici slabo kri in precejšno nezadovoljnost; to nezadovoljnost so dotični občani prenesli v javnost, in seveda v list, ki je nasproten sedanji večini deželnega odbora, kar je končno tudi naravno. No in stara stvar je: „Fama crescit eundo.“ Če se je torej dozdevna vrednost dotičnega lesa v javnosti tako neprimerno množila, zaraditega še ni nikomur treba očitati laži in obrekovanja. Uredništvo „Slovenskega Naroda“ je lahko prevzelo tudi pretranje bona fide na znanje. Sicer pa stvar tudi ne sodi v to zbornico, ker nimamo nikake pravice, staviti list na zatožno klop. Če je pa gospod poslanec dr. Lampe rekel: „Mi prenesemo in lahko prenašamo vsako kritiko, ampak lagati se ne sme,“ tedaj pa jaz ponovim iste besede na adresu drugega ljubljanskega dnevnika. Tu pač lahko rečem, peccatur intra et extra muros, rečem pa tudi, veliko več krivice, kakor se je kdaj zgodilo deželnemu odboru od glasila narodno-napredne stranke, se godi v pisavi drugega ljubljanskega dnevnika sleherni dan mestnemu občinskemu svetu in ljubljanskemu županu, o katerem se je malodane pisalo, da krade denar iz mestne blagajnice.

Vidite gospodje, takih stvari ne prenašajmo v to zbornico. Obžalujmo razmere, ampak če se je v javnosti pisalo kaj pretiranega, vendar ne gre klicati za to na odgovor takozvanega voditelja tega ali onega lista. Mislím, da mi bo to lahko potrdil tudi gospod tovariš dr. Žitnik, ki je bil v istem položaju glede „Slovenca“, kakor je tovariš dr. Tavčar glede „Slovenskega Naroda“. In vendar nam še nikdar ni prišlo na pamet, tovariša dr. Žitnika odgovornega delati za to, kar je pisal „Slovenec“.

To je moje stališče. Toda končno naj pa le pribijem kot sad te debate dejstvo: „Slovenski Narod“ je storil deželi pozitivno dobroto, ker jej je pripomogel do precejšnega dobička. Gospod tovariš dr. Šusteršič je sam priznal, da je les iz dotičnega gozda vreden najmanj 28.000 K, in če bo dežela dobila sedaj to realno vrednost, se ima zahvaliti za to edinole tistemu velikemu „obrekovanju“ v „Slovenskem Narodu“.

Deželni glavar:

Besedo ima še gospod poslanec dr. Šusteršič.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Gospod predgovornik je omenjal, da nimamo mi pravice soditi, katerikoli list glede njegove pisave. Temu nasproti rečem: mi imamo pravico baviti se z javnimi zadevami in govoriti o načinu, kako se v javnosti razpravljajo te zadeve. Sodbe seveda nimamo, že zato ne, ker nimamo nobene eksekutive. Če sem se jaz v tem slučaju pečal z enim listom, se je to zgodilo samo zaradi tega, ker mi je dala dotična notica povod za mojo interpelacijo, da se stvar, ki je vendarle, vsaj v prvem momentu, v Dobrunjski občini provzročila nekaj šuma, takoj temeljito pojasni. Če sem nekoliko več o tem listu govoril, priznam odkrito, da sem to storil zaradi tega, ker je edini član deželnega odbora, ki se je pečal s to zadevo v uradnem svojem delokrogu slučajno šefredakter „Slovenskega Naroda“. (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Saj nisem šefredakter!“ — Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „Ni šefredakter, ima samo vrhovno nadzorstvo!“) — ali ima vsaj vrhovno nadzorstvo dotičnega lista.

Gospodje, gospod poslanec dr. Tavčar je pa danes izjavil tukaj slovesno, da on takrat, ko je ta stvar prišla v list, sploh ni bil v Ljubljani (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Sem tudi pisal!“) — za to, kar je on pisal, nisem vedel, jaz se držim samo današnje izjave njegove, s katero je izrekel, da obžaluje to, kar se je neosnovano pisalo in s tem dal popolno zadoščenje kruto napadenemu tovarišu dr. Lampetu. Jaz to jemljem z zadovoljstvom v vednost. Ne jaz in nihče drugi ne bo dvomil o resničnosti izjave tovariša gospoda dr. Tavčarja, izjavljene s tako slovesnostjo v javni seji deželnega zbora, pri tem pa tudi konstatiram, kako koristno je, da imamo nov poslovnik, ki nam daje pravico, da si tukaj v javni zbornici iz oči v oči povemo, kar ima eden na drugem grajati. Stvar se je pojasnila, cela stvar, da rabim nemški izraz, „löst sich ins allgemeine Wohlgefallen auf“ in jaz izrekam samo še nado, da bo deželni odbor za to skrbel, da bo tudi Dobrunjska občina zadovoljna in da bo končni rezultat današnje razprave ta, da hodo lahko dobrunjski kmetje dobili dotični gozd, ako bodo hoteli zanj toliko plačati, kakor vsak drug, kar se seveda mora zahtevati, ker drugače dežela postopati ne more in postopati ne sme. In s tem sklepom z izrazom posebnega zadovoljstva nad današnjo debato.

Deželni glavar:

Ali želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — bomo glasovali o predlogu gospoda poslanca dr. Šusteršiča, ki se glasi:

„Deželni zbor skleni:

Deželni odbor se pozivlje, da gozd Podmolnikom kar najuspešnejše izkoristi v prid deželi, zlasti naj uvažuje prodajo gozda potom javne konkurence, pri čemur se pa ima, ob sicer enakih po-

nudbah, dati prednost eventualni kupni ponudbi občine Dobrunje.“

Tisti gospodje, ki ste za ta predlog izvolite vstati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto. (Poslanec dr. Šusteršič: „Enoglasno!“)

Potem prosim naj blagovoli odgovoriti gospod deželni odbornik dr. Tavčar na interpelacijo gospoda poslanca Pibra in tovarišev radi predložitve zakonskega načrta glede regulacije servitutnih pašnih pravic.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Gospodje, poslanci Piber in tovariši so stavili sledečo interpelacijo:

„Interpelacija poslanca I. Pibra in tovarišev na gospoda deželnega glavarja pl. Šukljeja.

V zasedanju deželnega zbora dne 14. januarja 1909 je stavil podpisani in tovariši resolucijo glasečo se, deželnemu odboru se naroča, naj proučuje regulacijo servitutnih pašnih pravic in na podlagi tega proučevanja izdela in predloži do prihodnjega zasedanja zakonski načrt v sklepanje.

Resolucija je bila soglasno sprejeta.

Deželni zbor je od ondaj že v drugič sklican, toda deželni odbor še do danes ni predložil v smislu sprejete resolucije zakonskega načrta deželnemu zboru v sklepanje.

Ker je regulacija servitutnih pravic nujna potreba in korist n ših gorenjskih živinorejcev, usojajo si podpisani vprašati gospoda deželnega glavarja, zakaj vendar deželni odbor ne izdela in ne predloži zakonskega načrta o regulaciji servitutnih pašnih pravic, deželnemu zboru v sklepanje.

I. Piber, Ravnikar, Pogačnik, Povše, Perharc, Dimnik, dr. Zajc, dr. Krek, Dular, dr. Šusteršič, Hladnik, Matjašič, Drobnič, Zabret, Demšar.“

Ta zadeva, to rad pripoznavam, leži pri meni. Če bi bila tako priproste narave stvar, kakor ni, bi bil že davno vzel par zakonov iz tujih kronovin, bi jih bil prepisal in sestavil predlogo za deželni zbor. Opozarjam pa, da stvar še v nobeni drugi kronovini ni rešena, kakor samo na Štajerskem, kjer so izdani štirje zakoni glede katerih mi, moram reči, ni prav jasno, katerega pravzaprav zahteva gospod tovariš Piber. Ampak vzel bom stvar v roko in bom še tekom tega zasedanja sestavil dotično predlogo. Stvar je silno komplicirana in proučevanje pašnih pravic, ki so že zdavno regulirane in s katerimi se toliko zakonov bavi, je jako težavno. Torej mi imamo tiste štiri štajerske zakone, iz njih bom sestavil predlogo še v tem zasedanju, če bo pa g. tovariš Piber ž njo zadovoljen, ne vem. (Poslanec — Abgeordneter Piber: „Vzamem odgovor z zadovoljstvom na znanje!“)

Deželni glavar:

Torej s tem je rešena ta interpelacija in jaz bi sedaj prosil gospoda zapisnikarja dr. Zajca, da

prečita pričetkom seje omenjeno interpelacijo gospodov poslancev dr. Tavčarja in dr. Trillerja na deželnega glavarja.

Zapisnikar poslanec dr. Zajec:

(bere — lieft)

„Interpelacija

poslanca dr. Tavčarja in dr. Trillerja in tovarišev na gospoda deželnega glavarja Frana pl. Šukljeja.

V XVII. seji deželnega zbora kranjskega z dne 28. decembra 1909 stavil je poročevalec deželnega odbora gospod dr. Evgen Lampe k točki 4. dnevnega reda, tičoč se zakonskega predloga za oprostitev osebne dohodnine deželnih doklad, doslovno sledeči dodatni predlog.

„Deželni odbor se pooblašča, da sme pred izposlovanjem Najvišje sankcije v tem zasedanju sprejetih zakonskih načrtov oziroma pred izposlovanjem Najvišjega odobrenja deželnozborskih sklepov bodisi iz lastne inicijative bodisi po želji vlade potrebne izpremembe besedila oziroma dopolnila, v kolikor odgovarja to smislu dotičnih zakonskih načrtov in ne zadeva bistvenih določil, z vlado dogovoriti in izvršiti.“

Za ta predlog glasovala je le desnica te visoke zbornice, dočim ste središče in levica glasovali kompaktno proti, tako, da je dosegel predlog le večino 3. do 4. glasov. Vzlic temu je gospod deželni glavar enunciral, da je predlog sprejet, ter je to enunciacijo vzdržal tudi napram protestu soppodpisanega poslanca dr. Trillerja, ki je naglašal, da vsebuje predlog, odstopajoč del zakonodajstva deželnemu odboru, izpremembo deželnega reda, vsled česar je za sprejetje istega potrebna kvalifikovana večina po smislu II. odstavka § 38. dež. reda. Tudi je poslanec dr. Triller brez najmanjšega ugovora trdil, da ta predlog ni bil nikdar sprejet v deželnem odboru in da vsled tega poročevalec deželnega odbora gospod dr. Evgen Lampe ni bil upravičen pri označen točki dnevnega reda staviti predlog.

Smatrati je bilo torej ta predlog k večjemu samostalnim predlogom poslanca dr. Lampeta, ki bi bil pa moral biti odkazan, po smislu § 24. opravilnika predvsem kakemu odseku v predposvetovanje.

Glede na vse to usojamo si vprašati podpisanci gospoda deželnega glavarja:

„1. kako opravičuje gospod deželni glavar svoje zgoraj označeno postopanje?

2. ali je pripravljen pripoznavši svojo zмотo naknadno enuncirati, da je predlog gospoda dr. Evgen Lampeta padel, oziroma, da ga je odstopiti predvsem pristojnemu odseku v predposvetovanje,

3. ako tega noče storiti, je-li pripravljen, vsaj deželnemu odboru naložiti, da je predlog, oziroma da je dotični „sklep“ visokega deželnega zbora predložiti v Najvišje odobrenje.

V Ljubljani, dne 11. januarja 1910.

Dr. Tavčar, Turk, dr. Oražen, dr. Triller, Višnikar, Knez, dr. Vilfan, Gangl, Lenarčič.“

Deželni glavar:

Jaz bi danes lahko takoj odgovoril na to interpelacijo, ter dokazal, da tukaj ni treba kvalificirane večine, in da se je postopalo pri glasovanju pravilno. Ali iz tega razloga, ker je obenem gospod interpelant vložil interpelacijo na vlado (Glej dodatek — Siehe Anhang) v istem predmetu, mislim, da je v interesu stvari same ležeče, ako deželni glavar toliko časa počaka, da pride odgovor od vlade, in vsled tega bom tudi jaz šele tedaj odgovoril, kadar dobim odgovor od vlade.

In sedaj preidem, gospoda, k sklepu seje.

Prihodnjo sejo napovem na petek dne 14. januarja t. l. ob 10. uri dopoldne.

Pred petkom se bodo zbrali odseki in sicer: odsek za letno poročilo jutri v sredo ob 10. uri dopoldne;

upravni odsek v sredo ob 1/210. uri dopoldne;

ustavni odsek v sredo ob 1/211. uri dopoldne.

V četrtek imata sejo:

finančni odsek ob 10. uri dopoldne in

šolski odsek ob 4. uri popoldne.

Na dnevni red prihodnje seje stavljam za sedaj — poleg onega gradiva, ki ga dobim še pozneje iz odsekov — sledeče točke:

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Sklepam sejo.

Konec seje ob 5. uri 40 minut popoldne. — Schluß der Sitzung um 5 Uhr 40 Minuten Nachmittag.

Dodatek — Anhang.

Interpelacija

poslanca dr. Tavčarja in dr. Trillerja in tovarišev na c. kr. deželno vlado v roke deželnega predsednika gospoda barona Schwarz-a.

V XVII. seji deželnega zbora kranjskega z dne 28. decembra 1909 stavljal je poročevalec deželnega odbora gospod dr. Evgen Lampe k 4. točki dnevnega reda, tičočji se zakonskega predloga za oprostitvev osebnih dohodnih deželnih doklad, doslovno sledeči dodatni predlog:

„Deželni odbor se pooblašča, da sme pred izposlovanjem Najvišje sankcije v tem zasedanju sprejetih zakonskih načrtov oziroma pred izposlovanjem Najvišjega odobrenja deželnozbornskih sklepov bodisi iz lastne inicijative bodisi po želji vlade potrebne izpremembe besedila oziroma dopolnila, v kolikor odgovarja to smislu dotičnih zakonskih načrtov in ne zadeva bistvenih določil, z vlado dogovoriti in izvršiti.“

Za ta predlog glasovala je le desnica te visoke zbornice, dočim ste središče in levica glasovali kompaktno proti, tako, da je dosegel predlog le večino 3 do 4 glasov. Vzlic temu je gospod deželni glavar enunciral, da je predlog sprejet, ter je to enunciacijo vzdržal tudi napram protestu soppodpisanega poslanca dr. Trillerja, ki je naglašal, da vsebuje predlog, odstopajoč del zakonodajstva

deželnemu odboru, izpremembe deželnega reda, vsled česar je za sprejetje istega potrebna kvalifikovana večina po smislu II. odstavka § 38. dež. reda. Tudi je poslanec dr. Triller brez najmanjšega ugovora trdil, da ta predlog ni bil nikdar sprejet v deželnem odboru in da vsled tega poročevalec deželnega odbora gospod dr. Evgen Lampe ni bil upravičen pri označeni točki dnevnega reda staviti ta predlog.

Smatrati je bilo torej ta predlog k večjemu samostalnim predlogom poslanca dr. Lampeta, ki bi bil pa moral biti odkazan po smislu § 24. opr. predvsem kakemu odseku v predposvetovanje.

Glede na vse to usojamo si vprašati podpisanci gospoda deželnega predsednika:

Je-li pripravljen zahtevati od deželnega odbora kranjskega, da mu predloži ravnokar navedeni ‚sklep‘, ki je potreben Najvišjega odobrenja v svrhu predložitve c. kr. osrednji vladi, ki naj pa predložitev ‚sklepa‘ v Najvišje odobrenje odkloni iz razlogov, navedenih v predstoječi interpelaciji.

V Ljubljani, dne 11. januarja 1910.

Dr. Tavčar, dr. Triller, dr. Oražen, Turk, Knez,
Gangl, Višnikar, dr. Vilfan, Lenarčič.

